

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta ekonomická
Katedra práva

Bakalářská práce

Vývoj integrace hospodářské, měnové a fiskální politiky EU

Vypracoval: Hana Fraňková
Vedoucí práce: Ing. Martina Krásnická

České Budějovice 2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana FRAŇKOVÁ**
Osobní číslo: **E10068**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Vývoj integrace hospodářské, měnové a fiskální politiky EU**
Zadávací katedra: **Katedra práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce

Zaměření se na Evropskou unii a její přínosy a negativa ohledně měnové unie.

Metodický postup

1. Studium literatury vztahující se k tématu.
2. Seznámení s hospodářskou a měnovou unií a návrhy fiskální politiky.
3. Analýza.
4. Vyvození závěrů v rámci přínosů a negativ fiskální a měnové unie.

Rámcová osnova

1. Úvod. 2. Literární rešerše. 3. Analýza. 4. Vyvození závěrů. 5. Závěr. 6. Přehled literatury. 7. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40-50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

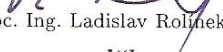
Seznam odborné literatury:

1. Svoboda, P.: Úvod do evropského práva, 3. vydání, Praha, C.H. Beck, 2010.
2. Fiala, P.: Evropský mezičas: nové otázky evropské integrace, 2. vydání, Brno, Barrister & Principal, 2010.
3. Marek, D., Baun, M.: Česká republika a Evropská unie, 1. vydání, Brno, Barrister & Principal, 2010.
4. Evropské právo: základní dokumenty ve znění Lisabonské smlouvy: podle stavu k 18.1.2010, 1. vydání, Ostrava, Sagit, 2010.
5. http://europa.eu/index_cs.htm
6. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:020:cs:PDF>
7. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>

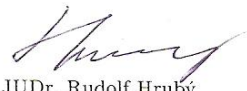
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martina Krásnická
Katedra práva

Datum zadání bakalářské práce: 8. února 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

JUDr. Rudolf Hrubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 8. března 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. dubna 2014

.....

Hana Fraňková

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Ing. Martině Krásnické za její odborné rady, pomoc a konzultace, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

1.	Úvod.....	3
2.	Literární přehled.....	4
2.1.	Hospodářská a měnová unie	4
2.1.1.	Počátky měnové a hospodářské unie.....	4
2.1.2.	Přechod na HMU.....	7
2.1.3.	Další vývoj HMU	10
2.1.4.	Česká republika a HMU.....	11
2.1.5.	Slovenská republika a HMU	12
2.2.	Fiskální politika v EU	12
2.2.1.	Fiskální politika v zemích eurozóny	13
2.2.2.	Implikace pro fiskální politiku	14
2.2.3.	Evropský semestr	15
2.2.4.	Pakt stability a růstu	17
2.2.5.	Pakt Euro plus	19
2.2.6.	Fiskální kompakt.....	19
3.	Cíl a metodika	23
4.	Analýza	24
4.1.	Česká republika.....	24
4.1.1.	Postoj České republiky k fiskálnímu paktu.....	24
4.1.2.	Podíl ročního strukturálního schodku na HDP České republiky	25
4.1.3.	Podíl státního dluhu k HDP České republiky	28
4.1.4.	Prognóza v letech 2013 až 2015.....	30
4.1.5.	Sankce a postup při nedodržení dohody.....	30
4.2.	Slovenská republika.....	32
4.2.1.	Postoj Slovenské republiky k Fiskálnímu paktu	32
4.2.2.	Podíl ročního strukturálního schodku na HDP Slovenské republiky....	33

4.2.3.	Podíl státního dluhu k HDP Slovenské republiky.....	36
4.2.4.	Prognózy v letech 2013 až 2017	38
4.3.	Porovnání vývoje České a Slovenské republiky.....	39
4.3.1.	Postoj k Fiskálnímu kompaktu.....	39
4.3.2.	Podíl ročního strukturálního schodku na HDP.....	39
4.3.3.	Podíl státního dluhu k HDP.....	41
4.3.4.	Porovnání prognóz	41
5.	Závěr	43
I.	Summary.....	44
II.	Seznam použitých zdrojů	46
III.	Seznam grafů.....	51

1. ÚVOD

Tato práce se zabývá integrací hospodářských, měnových a fiskálních politik v rámci Evropské unie. Pojednává o vývoji a sjednocení těchto politik z hlediska historického. Vznik hospodářské a měnové unie od smlouvy o EHS, přes její realizaci ve třech etapách, zavedení jednotné měny a náhledu na další vývoj. Popisuje postoj České republiky a Slovenské republiky k hospodářské a měnové unii.

Charakterizuje též vývoj v rámci fiskální integrace – jaký vliv by mělo toto sjednocení v rámci EU. Vývoj v rámci začleňování států a určení jisté zodpovědnosti států v této oblasti. Popisuje též smlouvy, které se fiskální sloučení týkají.

Nejširší rámec práce je zaměřen na nejnovější smlouvu v rámci této problematiky. Jedná se o „Smlouvu o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii“. Tento pakt zavazuje ratifikující země k určité fiskální zodpovědnosti a určuje postupy při nedodržení těchto pravidel. Práce pojednává o přístupu České a Slovenské republiky k tomuto paktu. Posuzují se hodnoty důležité pro tuto smlouvu, kterých dané země dosáhly v předchozích letech a jejich prognózy.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1. HOSPODÁŘSKÁ A MĚNOVÁ UNIE

2.1.1. POČÁTKY MĚNOVÉ A HOSPODÁŘSKÉ UNIE

První náznaky koordinace hospodářské a měnové unie (HMU) můžeme nalézt již ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství – jsou zde definovány úkoly hospodářského rozvoje (tj. udržování vyrovnané platební bilance, zachování důvěry ve vlastní měnu, zajištění vysokého stupně zaměstnanosti a cenové stability). Dosažení těchto cílů je zatím ponecháno na členských státech (FIALA, 2003). Počátky měnové integrace vychází z myšlenky o politice směnných kursů – jsou věcí společného zájmu. V této oblasti začíná působit Měnový výbor (členové Evropské komise, představitelé centrálních bank a ministři financí členských zemí). Tento výbor sleduje měnovou a finanční situaci, o nichž informuje Komisi (FIALA, PITROVÁ, 2009).

V šedesátých letech se opět objevila myšlenka integrace, vzniká Výbor pro krátkodobou hospodářskou politiku (1960) skládající se z představitelů členských zemí a Komise. Dalším krokem je tzv. Marjolinův akční plán (1962), jež předpokládá vytvoření rezervního fondu, centrální banky a společné měny. 13. dubna 1964 vzniká též výbor guvernérů, 14. dubna 1964 Výbor pro střednědobou hospodářskou politiku a 8. května téhož roku Výbor pro rozpočtovou politiku (FIALA, 2003).

Následovala menší krize a odmítání návrhů v oblasti měnové integrace, která byla překlenuta až koncem 60. let. Došlo k liberalizaci pohybu zboží a neshody uvnitř společenství byly překonány (Obnova hospodářství po světové válce a s tím související potřeba zrušení existujících bariér obchodu i rozšíření trhů, Česká národní banka, 2011). Opět se začalo jednat o měnovém sjednocení na zasedání v Haagu – konaný 1. a 2. prosince 1969 (FIALA, PITROVÁ, 2009). Klíčovými dokumenty se stávají již zmíněný Marjolinův akční plán a Barreho memorandum (1969, oficiální název „Memorandum radě o koordinaci hospodářské politiky a měnové spolupráci ve Společenství“). Barreho memorandum se především zabývá provázaností stávajících společenských politik s koncepcí HMU, zemědělskou politikou a plánovaným rozšířením Společenství na sever (FIALA, 2003).

Dalším alternativním projektem HMU se stává Schillerův plán (navržen 12. února 1970). Na rozdíl od Barreho plánu se soustřeďuje spíše na konečnou fázi – přechod

na společnou měnu. Utvořili se dva hlavní proudy – monetaristický a ekonomický. Zastánci monetaristické strategie (např. Francie, Belgie či Lucembursko) se přikláněli k včasné fixaci kursů, kontrole pohybu kapitálu a omezení vlivu národních orgánů, což mělo zaručit stabilní společnou měnu. O této teorii se hovoří též jako o „teorii lokomotivy“ (Měnová politika Evropské unie, Businessinfo, 2003). Stoupenci ekonomického přístupu (např. Německo či Nizozemsko) naopak věřili v rozdílnost evropských ekonomik, usuzovali, že prvním krokem by měla být harmonizace ekonomik (FIALA, PITROVÁ, 2009). Obávali se, že fixací kursů může dojít k nadměrnému tlaku na ekonomiky, který by mohl vyústit až v hyperinflaci. Unie jako celek by oproti jednotlivým ekonomikám měla menší možnosti se jí bránit (Měnová politika Evropské unie, Businessinfo, 2003). Tato teorie též očekávala příchod společné měny v poslední fázi – proto bývá též označována jako „korunovační“ či „vrcholová teorie“. Dále se též vyznačovali podporou volného pohybu kapitálu, rovnoměrného růstu ekonomiky a též myšlenkou silné nadnárodní autority.

S ohledem na tyto dva proudy vzniká nová expertní skupina pod vedením lucemburského ministerského předsedy Pierra Wenera, jež dává vzniknout expertize s názvem „Hospodářská a měnová unie“ – známější jako Wernerův plán (FIALA, PITROVÁ, 2009). Základem tohoto plánu bylo navázání kursů evropských měn, jejich větší stabilitu měla zajistit návaznost na dolar – evropské měny měly fluktuovat v povoleném rozpětí vůči dolaru, tento systém je též nazýván jako „had v tunelu“ (Měnová politika Evropské unie, Businessinfo, 2003). Součástí projektu mělo být též vytvoření rezervního fondu, který měl být využit k intervencím ve prospěch měnové stability. Postavení zemí k tomuto plánu nebylo vždy jen kladné, největším kritikem se stalo Německo. Wernerova zpráva byla ještě v průběhu upravována a nakonec přijata na zasedání Rady 8. – 9. února 1971 (FIALA, PITROVÁ, 2009).

Dne 15. srpna 1971 oznámil americký prezident Richard Nixon konec tzv. Brettonwoodského systému, což znamenalo návrat k plovoucím kursům. Další pokusy, které měly vést k harmonizaci, se objevily v roce 1972, kdy Rada rozhodla o fluktuaci měn členských zemí – pohybovala se v rozmezí +/- 2,25 % od své parity k dolaru ve srovnání s rozmezím 4,5 % (Počátky jednotné měny, Euroskop, 2008). V březnu 1973 přestává tunel existovat díky uvolnění pevného kursu dolaru. Dalšímu vývoji pak nenapomáhá ani ropná krize (1973). Objevují se návrhy o vytvoření společné účetní jednotky. Dále se projevuje nestabilita v „hadovi“, země odstupují a přistupují do systému. Tyto udá-

losti vedou k iniciativě nového systému v roce 1977, který by měl „hada“ nahradit. Projekt Evropského měnového systému (EMS) byl projednáván 6. a 7. července 1978 v Brémách, jednalo se o přiblížení se měnové unii vytvořením paralelní měny. 13. března 1979 následně dochází k přijetí EMS a ECU.

V případě ECU se jedná o koš zúčastněných měn, jež má pevnou hodnotu, složenou z určitých podílů soustředěných měn (podíly odpovídaly ekonomické síle jednotlivých států a měnily se každých pět let). Tato měnová jednotka plní několik funkcí – funkci rezervní měny, funkci nástrojů transakcí uvnitř EMS, pro výpočet intervalů měnové parity a k výpočtu divergence v rámci ERM (evropského mechanismu směnných kurzů). ECU mělo i své modifikace, tzv. Zelená ECU a Soukromá ECU. Zelená ECU byla určena ke stanovení hodnoty společných zemědělských cen. Soukromá ECU k realizaci finančních operací soukromých osob. ECU měla pomoci vyhnout se kolísání směnných kursů (FIALA, PITROVÁ, 2009).

EMS byla hodnocena celkem pozitivně, 80. léta se ukázala jako léta postupné stabilizace a výkyvy se zmenšily. Měnové prostředí se stabilizovalo, což znamenalo pozitivní dopad na investice a obchodní výměnu, tím se posílila politická situace.

23. dubna 1987 je publikována zpráva s názvem Výkonnost, stabilita, spravedlnost, upozorňuje na nutnost volného pohybu kapitálu, navrhovala vytvoření hospodářské a měnové unie. Zároveň upozornila na nekonzistentní trojúhelník daný volným pohybem kapitálu, stabilními směnnými kursy a autonomní politikou členských států. Následovala Delorsova zpráva, jež konkretizuje model HMU. Členské státy si pokládají otázku, zda přistoupit k maximální formě měnové integrace, což znamená nahrazení měn jednou společnou měnou. Avšak nemohou se shodnout na otázce centrální banky.

Vzniká třístupňový plán na vytvoření HMU, za důležité považuje koordinaci států a využití EMS. Návrh počítá se třemi stupni, kterých je třeba dosáhnout:

1. Koordinace ekonomických faktorů a institucionální příprava na společnou měnu.
2. Zúžení flukтуаčního pásma.
3. Dosažení ekonomické konvergence, zafixování poměrů zúčastněných měn a nahrazení společnou evropskou měnou (FIALA, PITROVÁ, 2009).

Jednotný evropský akt přináší řadu změn – zařazuje EMS do rámce komunitárních smluv a mezi cíle je zařazena hospodářská a měnová unie, uvolňuje pohyb kapitálu a integraci trhů finančních služeb (Měnová politika Evropské unie, Businessinfo, 2003).

Odpůrcem myšlenky HMU se stala Velká Británie v čele se svou premiérkou Margaret Thatcherovou.

2.1.2. PŘECHOD NA HMU

1. ETAPA

Na základě Delorovy zprávy (1989), která předurčovala postupný přechod na HMU, bylo rozhodnuto, že první stadium započne 1. července 1990. Tyto změny vyžadovaly užší spolupráci mezi centrálními bankami. V této etapě došlo k úplné liberalizaci kapitálových obchodů a též zlepšení hospodářské konvergence (Hospodářská a měnová unie, Evropská centrální banka, 2013). Začalo se s volným využíváním Evropské měnové jednotky (ECU), jedná se o jednotku k zúčtování mezinárodních operací složenou z měn evropského společenství (European Currency Unit, Wikipedia, 2013).

Pro přípravu dalších dvou etap je nutné zavést jistou institucionální strukturu. Proto se v letech 1991 koná mezinárodní konference o HMU spolu s mezinárodní konferencí o politické unii. Výsledkem jednání je Maastrichtská smlouva (Hospodářská a měnová unie, Evropská centrální banka, 2013). Ta upravuje kritéria pro vstup do EMU a vymezuje pravomoci jednotlivých institucí – hlava 6., kapitola 2. Vzniká Evropský systém centrálních bank (ESCB), který zahrnuje Evropskou centrální banku (ECB) a národní centrální banky. ESCB plní tyto základní funkce: vymezuje a provádí měnovou politiku společenství, realizuje devizové operace, spravuje a drží oficiální devizové rezervy členských států a podporuje plynulé fungování platebních systémů (Smlouva o Evropské unii, Euroskop, 2013).

Dochází zde k neblahým obtížím, vlivem rozdílného vývoje ekonomik v období hospodářského poklesu se nedařilo udržet stabilitu měnových kursů (Tři etapy přechodu k jednotné měně, Česká národní banka, 2011). V letech 1992 až 1993 se ukázalo jako nejobtížnější období, dochází ke spekulativním útokům a devalvaci měny. V roce 1992 opouští libra a lira ERM a ostatní měny devalvovaly. Na podzim 1992 postihla devalvace Španělsko, Portugalsko a Irsko. Vše vyvrcholilo 2. srpna 1993, kdy je stanoveno nové flukтуаční pásmo na +/- 15 %. Dočasně se přechází z fixních kursů na plovoucí (FI-ALA, PITROVÁ, 2009).

Konvergenční kritéria

Kritéria pro vstup k eurozóně jsou vymezena takto:

1. Kritérium cenové stability – členský stát musí dlouhodobě vykazovat udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace (sledovanou během jednoho roku před šetřením) nepřekračující o více než 1,5 procentního bodu míry inflace nejvýše tří členských států dosahujících nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.
2. Kritérium dlouhodobé udržitelnosti stavu veřejných financí
  - Kritérium veřejného deficitu – poměr plánovaného či skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekračuje 3 % (krom situací, kdy poměr podstatně klesl nebo se neustále snižoval, překročení bylo výjimečné a poměr se pohybuje okolo hranice).
  - Kritérium veřejného dluhu – poměr veřejného dluhu k HDP nepřekročí 60 % (krom případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě).
3. Kritérium stability kurzu v ERM II – stát má dodržovat normální rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů EMS během posledních dvou let, země by neměla devalvovat bilaterální směnný kurs vůči měnám členského státu.
4. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb – průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nemá překračovat o více než 2 procentní body sazbu nanejvýše tří členských států s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability.

Dalšími jsou též kritéria institucionálně právní, která obsahují podmínku nezávislosti centrální banky, zákaz financování veřejných institucí ze zdrojů centrálních bank a též zákaz zvýhodnění přístupu ke zdrojům úvěrových institucí (Kritéria konvergence, Česká národní banka, 2011).

2. ETAPA

Druhá etapa byla zahájena 1. ledna 1994 a to založením Evropského měnového institutu (EMI), který měl zajistit koordinaci měnových politik, posílit spolupráci mezi národními centrálními bankami a připravit se na zavedení společné měny ve třetí etapě (Cesta ke společné měně, Evropa, 2011). Avšak neodpovídal za provádění měnové politiky, která nadále zůstává v kompetenci národních orgánů.

V prosinci 1995 se Evropská rada rozhodla o použití slova „euro“ k pojmenování evropské měnové jednotky a též rozhodla o datu zahájení třetí etapy, která měla započít 1. ledna 1999. Tyto snahy dále pokračovaly návrhem eurobankovek předloženém

v prosinci 1996, jež měly být uvedeny do oběhu na počátku roku 2002. Dne 2. května 1998 Rada Evropské unie oznámila, že jedenáct členských států splnilo podmínky, které vedly k účasti ve třetí etapě HMU a k přijetí jednotné měny. Tyto země tvořily Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko a Finsko.

25. května 1998 pokračovala snaha o vytvoření měnové unie jmenováním rozhodovacích orgánů – vlády členských států ustanovily prezidenta, viceprezidenta a členy Výkonné rady ECB. ECB spolu s národními centrálními bankami členských států mají formulovat a definovat jednotnou měnovou politiku ve třetí etapě.

Tím také zakončuje své poslání EMI a vstupuje do likvidace (Hospodářská a měnová unie, Evropská centrální banka, 2013).

3. ETAPA

Zahájení třetí etapy mělo proběhnout již v roce 1997, nicméně kvůli neschopnosti splnit konvergenční kritéria (zejména ohledně rozpočtového deficitu), (FIALA, PITROVÁ, 2009) byla tato etapa zahájena 1. ledna 1999. Tímto byly stanoveny neodvratelné směnné kurzy měn jedenácti členských států, provádění měnové politiky začalo být kontrolováno ECB (Hospodářská a měnová unie, Evropská centrální banka, 2013). Čtyři členské státy zůstaly vně nového systému. Velká Británie si vymohla tzv. opt-out¹, což potvrdila v doprovodném protokolu ke Smlouvě o EU. Dále Dánsko, jemuž se též podařilo získat opt-out v souvislosti s nezdařenou ratifikací ve Smlouvě o EU. Švédsko nespĺnilo konvergenční kritéria – nespĺnilo setrvání v EMS a nepřizpůsobilo svou legislativu statutu ECB, navíc v referendu v roce 2003 56 % voličů odmítlo společnou evropskou měnu. Poslední zemí se stává Řecko, jež nespĺnilo ukazatele hospodářské konvergence, jeho pozice se mění až v roce 2000, kdy bylo rozhodnuto o splnění podmínek a k 1. lednu 2001 mohlo přijmout euro (v roce 2004 vyšlo najevo zfalšování statistických údajů, nicméně postavení Řecka se nezměnilo).

K přechodu mělo dojít během šesti měsíců. Komise odstupňovala transformační proces, Euro se nejdříve začalo využívat v bezhotovostním platebním styku (FIALA, PITROVÁ, 2009) – v průběhu tzv. konverzního víkendu byly na euro přepočteny státní finance a státní cenné papíry denominovány do eura; také komerční banky uskutečnily kroky k přechodu na euro a začaly poskytovat služby v nové měně (Hospodářská a mě-

---

¹ Výjimka z práva EU pro daný členský stát.

nová politika v EU, Česká národní banka, 2011). Poté mělo docházet i fyzickému nahrazování. Byla vypracována metodika pro přechod velkých, středních, malých podniků a veřejnosti. Jednotlivými zeměmi jsou vydány termíny o ukončení platnosti oběživa a možnosti výměny neplatných bankovek. Celý proces přechodu na euro byl pak hodnocen kladně, nedošlo k větším technickým obtížím (krom dílčích chyb při přepočtu cen z národních měn, který vedl k zvýšení některých cen).

2.1.3. DALŠÍ VÝVOJ HMU

12 zemí tedy zavedlo hotovostní euro v roce 2002. Následně k nim přistoupilo Slovensko (v roce 2007), Malta a Kypr (2008), Slovensko (2009), Estonsko (2011) (Euro, Česká národní banka, 2007) a Lotyšsko (2014).

První roky HMU byly celkem klidné, měna odstartovala hladce a to v období celosvětově nízkého cenového růstu. Začátky znamenaly snížení úrokových sazeb ve většině členských států, posílení eura vůči dolaru a též nárůst používání jako mezinárodní obchodní a rezervní měny. Avšak objevují se i nedostatky v podobně nerovnováhy mezi státy – jiná konkurenceschopnost zemí (rozdílná míra inflace, nárůst schodků či přebytků platební bilance). Očekávání států též nejsou naplněna, po přijetí měny měl následovat vysoký hospodářský růst a růst produktivity práce. Veřejnost nepříznivě vnímá nárůst cen po zavedení eura.

V polovině roku 2008 vypukla hospodářská krize, nejdříve se týká zvýšeného počtu úpadků bank, ale postupně přechází i do jiných odvětví. Projevuje se nerovnováha států, na přelomu let 2009 a 2010 se státy propadají do další krize, jež se týká veřejného zadlužení. Evropská rada se snaží zajistit nápravná opatření a v roce 2010 vzniká správa s doporučeními v jednotlivých oblastech:

- posílení fiskální disciplíny, národních fiskálních pravidel a rámců,
- zlepšení kvality statistických dat,
- nový systém dohledu nad makroekonomickými nerovnováhami zahrnující sankční mechanismus,
- prohloubení koordinace hospodářských politik,
- ustavení mechanismu stability pro státy eurozóny ve střednědobém horizontu,
- posílení a vytvoření institucí pro poskytování nezávislých fiskálních a makroekonomických analýz.

V červnu 2010 Evropská rada schválila Fiskální semestr, který měl zajistit lepší koordinaci fiskálních politik zemí EU a bylo ho možné zapracovat do rozpočtů jednotlivých států.

Byly přijaty též „Strategie Evropa 2020“ a „Pakt euro plus“ (Hospodářská a měnová politika v EU, Česká národní banka, 2011). Strategie Evropa 2020 se zaměřuje na zvýšení zaměstnanosti, investic do výzkumu a vývoje, snížení energetických nároků ekonomiky (zvýšení obnovitelných zdrojů a snížení emise skleníkového efektu), zvýšení počtu vysokoškoláků, snížení počtu lidí ohrožených chudobou (Strategie Evropa 2020, Česká národní banka, 2011). Pakt euro plus má čtyři cíle – podpořit konkurenceschopnost, zaměstnanost, přispívat k udržitelnosti veřejných financí a posílit finanční stabilitu členských států.

2.1.4. ČESKÁ REPUBLIKA A HMU

Při vstupu do EU se Česká republika stala též členem Hospodářské a měnové unie, na něž se vztahuje výjimka. Naše výjimka nemá trvalý charakter (jak tomu je např. Dánska a Velké Británie). Po splnění konvergenčních kritérií a po konečném rozhodnutí o splnění podmínek Radou EU, může ČR přistoupit do eurozóny. Pro toto přistoupení si volí svou strategii na rozdíl od zemí, jež do eurozóny vstoupily při třetí etapě přechodu na HMU.

ČR formulovala svou vizi už roku 2003 při přijetí Strategie přistoupení ČR k eurozóně, kdy byl stanoven termín 2009 – 2010 pro zavedení eura. Národní koordinační skupina (vznik v roce 2005) byla vytvořena pro koordinaci legislativních a technických opatření, v roce 2006 byl schválen jednorázový scénář přechodu k euru a v roce 2007 Národní plán zavedení eura v ČR.

K upřesnění termínu mělo dojít na základě vyhodnocování plnění konvergenčních kritérií. Kvůli stavu veřejných financí, jež nesplňoval maastrichtská kritéria a nedostatečným sladěním ekonomiky s eurozónou, došlo k překročení stanoveného termínu 2009 – 2010.

Též v souvislosti s krizí vyvstaly otázky ohledně pozitiv a negativ tohoto rozhodnutí. S ohledem na vývoj vláda zatím termín nestanovila (Hospodářská a měnová politika v EU, Česká národní banka, 2011).

2.1.5. SLOVENSKÁ REPUBLIKA A HMU

Slovenská republika se na přijetí eura připravovala již před vstupem do Evropské unie. Při podpisu Přístupové smlouvy k Evropské unii v Aténách 16. dubna 2003 se zavázala k jeho zavedení.

Dne 8. září 2004 schválila vláda Slovenské republiky Konkretizaci strategie přijetí eura v SR. V roce 2005 pak přijala Národní plán zavedení eura ve Slovenské republice. Ten samý rok vstoupila do mechanismu výměnných kurzů ERM II. Přijala flukтуаční pásmo $\pm 15\%$. Centrální parity slovenské koruny vůči euru byla stanovena na úrovni 38,455 slovenských korun za euro, pásmo se tedy pohybovalo od 32,6868 slovenských korun za euro do 44,2233 slovenských korun za euro.

V roce 2007 došlo k revaluaci centrální parity slovenské koruny v ERM II. Nová centrální parita byla stanovena na úrovni 34,4424 slovenských korun za euro (spodní hranice byla určena na 30,126 slovenských korunách za euro a horní hranice na 40,7588 slovenských korunách za euro).

Dne 3. června 2008 na zasedání Rady EU je doporučen vstup Slovenska do eurozóny k datu 1. ledna 2009. A 20. června téhož roku Rada EU pak definitivně potvrzuje přijetí Slovenska do eurozóny.

Konečný přepočítávací koeficient mezi eurem a slovenskou korunou byl stanoven na 30,126 slovenských korunách za euro a Slovenská republika se k 1. lednu 2009 stala členem eurozóny (Zavedenie eura, Národná banka Slovenska, 2011)

2.2. FISKÁLNÍ POLITIKA V EU

Za druhé světové války dochází ke zvyšování daní, což je vysvětleno nedostatkem prostředků pro financování válečných výdajů. Nicméně ani po jejím skončení celková daňová kvóta nepoklesla – jsou potřeba prostředky na pomoc civilnímu sektoru a k obnově hospodářství. Rozpočty jsou však vyrovnané, což trvá až do 60. let minulého století. Dochází k poklesu tempa růstu daňového výnosu spolu s inflací, což současně působí i na růst veřejných výdajů. Fiskální politika ztrácí na účinnosti. V 70. letech dochází k ustrnutí ekonomického růstu, jež doprovází růst cenové hladiny, nezaměstnanost, měnová a ropná krize. Státní rozpočty se dostávají do krize a veřejný dluh narůstá. Úkolem fiskální politiky musela čelit tomuto náporu. Léta 80. pak znamenají období daňových reforem (PEKOVÁ, 1999). Tato léta se v ekonomikách projeví nárůstem

veřejného dluhu, přinášejí horší fiskální disciplínu, která se dále projevuje sestavováním deficitních rozpočtů pro období, jež to nepotřebují. Dochází ke zneužití dluhu vládou, která přenechává dluhové břemeno na budoucí vlády, selhává demokratická kontrola nad vládou (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013).

2.2.1. FISKÁLNÍ POLITIKA V ZEMÍCH EUROZÓNY

Fiskální politika zemí eurozóny je ponechána plně v kompetenci vlád jednotlivých zemí. Avšak objevují se zde názory, zda by vlády neměly být kontrolovány přímo Bruslem. Na fiskální politiku se můžeme podívat dvěma pohledy – pohled fiskálního federalismu a pohled Zásady subsidiarity. Oba nám otvírají otázku, zda je či není dobré začlenit fiskální politiku do politik EU (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013).

FISKÁLNÍ FEDERALISMUS

Zabývá se otázkou, jak by v jedné zemi měla být rozvržena fiskální odpovědnost mezi jednotlivými správními stupni – celostátním, krajským či obecním. Odpovídá nám na otázku efektivnosti vazeb a strukturalizace víceúrovňových rozpočtových soustav, jež mají za cíl optimalizaci na fiskální úrovni (HAMERNÍKOVÁ, 2000). V rámci eurozóny jde zejména o rozdělení úkolů, jež by řešila úroveň národní, a úkolů, které by měly spadat do kompetencí Bruselu.

Objevují se zde argumenty pro i proti. Pro hovoří zejména efekt přelévání, kdy země ovlivňují svou činností jiné země, stává se však, že proti tomuto působení, využívají země mnoho či málo opatření. Výsledky jsou pak neefektivní. Opatření mohou být účinnější, jestliže jsou ve větším měřítku. Dalším plusem jsou úspory z rozsahu – tedy výhody spojené s využíváním peněz, např. v sestavení obchodního práva či v obraně. Toto řešení se vyznačuje ztrátou suverenity státu, kterou pak částečně či úplně deleguje na nadnárodní úroveň.

Proti hovoří různá výchova v rámci jednotlivých států, různé tradice a zvyky. Tudiž je předpokládáno lepší pochopení jejich potřeb a preferencí na místní úrovni než na úrovni mezinárodní. Dalším prvkem, který může toto ovlivnit je také informační asymetrie (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013).

ZÁSADA SUBSIDIARITY

Zásada subsidiarity je popsána v článku 5 smlouvy o Evropské unii. Dle tohoto článku se zásada subsidiarity využívá pouze v činnostech, které jsou určeny ve smlouvách, kdy Unie je zmocněna jednat za členské státy, aby došlo k dosažení stanovených cílů.

V ostatních aktivitách jsou státy oprávněny jednat na národní úrovni. Jednat v jiných odvětvích, než jsou určena, může Unie jen v případech, kdy členský stát nemůže dosáhnout cíle na úrovni ústřední, regionální či místní. V takových případech je pravomoc delegována na nadnárodní úroveň, která tohoto cíle může dosáhnout lépe například z důvodu rozsahu či účinku.

Při uplatňování tohoto principu se postupuje dle Protokolu o používání zásad subsidiarity a proporcionality (Úřední věstník Evropské unie C 83, 2010). Tento protokol obsahuje tři kritéria, dle kterých lze určit, zda se daný problém může řešit na nadnárodní úrovni:

- Má činnost nadnárodní aspekty, které členské státy nemohou uspokojivě vyřešit?
- Byla by činnost nebo nečinnost členského státu v rozporu s cíli Smlouvy?
- Přináší činnost na evropské úrovni zjevné výhody? (Zásada subsidiarity, Evropa, 2010)

Fiskální politika by tudíž měla zůstat na národní úrovni v případě, nedochází k problémům, jako jsou například efekt přelévání či případ rostoucích výnosů.

2.2.2. IMPLIKACE PRO FISKÁLNÍ POLITIKU

Na implikaci fiskální politiky se můžeme podívat ze dvou hledisek – hlediska makroekonomického a hlediska mikroekonomického. V mikroekonomickém pojetí se zajímám o strukturu – o to, jaká by měla být velikost rozpočtu, způsob použití peněz, jak vysoké a jakou strukturu mají mít daně a také o fungování redistribuce. Z makroekonomického pohledu je významná stabilizační funkce, kdy fiskální politiku vnímám jako proticyklický nástroj v rámci hospodářského cyklu. Otázkou tedy je, zda omezit národní svrchovanost v případě rozpočtů a dluhů.

Argumenty pro delegování fiskální politiky jsou například korigování efektu přelévání (např. tok příjmů, náklady na půjčené peníze či riziko obtíží při financování rozpočtových schodků), ten může způsobit, že kvůli platební neschopnosti jednoho státu, se dostane do potíží celá eurozóna. V některých státech neexistují politické instituce pro dohled nad fiskální disciplínou země. Zde by bylo vhodné nastavit dohled v nadnárodní sféře, otázkou však je, jaké volit hranice – pevně nastavené či dobrovolné.

Proti této myšlence stojí například fakt, že jednotlivé státy nebudou moci disponovat žádným proticyklickým nástrojem. Dále je zde také politika jednotlivých států a pře

o efektivitu jednotlivých nástrojů – např. Francie a Itálie využívají fiskální politiku, naopak Německo fiskální politiku nevyužívá. Figuruje tu rychlost reakce na změnu a různé voličské preference.

Hlavní problém však zůstává, je jím nedostatečná disciplína, která dokáže vyvolat problémy v celé unii – což se projevilo v případě Řecka. Ukázalo se, že alespoň v těchto obdobích nestability je dobré stanovit cíle na úrovni unie, státy poté nastíní, jak chtějí těchto cílů dosáhnout. Problém nastává zejména v různých zájmových skupinách, které v rámci rozpočtu prosazují své zájmy – není tak někdy do poslední chvíle jasné, jak bude daný rozpočet vypadat (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013).

2.2.3. EVROPSKÝ SEMESTR

V červenci 2010 dala Rada požadavek pro dohled nad hospodařením jednotlivých členů Evropské unie. Došlo ke schválení Radou a v lednu 2011 měly země předkládat své rozpočty ke schválení (Stručný průvodce evropským semestrem, Červenková, Euroskop, 2013).

Jsou zde hlavně dva cíle:

- vytvoření konzistentního rámce, jež by napomáhal sladění jednotlivých procesů v EU a eurozóně, které přispívají k nalezení souhry;
- úzké propojení rozhodovacích procesů, které napomohou stmelit hledisko členských států s hlediskem unijních institucí (Evropský semestr, Dědek, Zavedení Eura v ČR, 2014).

Evropský semestr má přispět k zabezpečení zdravých veřejných financí, podpořit hospodářský růst a zamezit přílišné makroekonomické nerovnováze v EU (Co znamená evropský semestr?, Rada Evropské unie, 2013).

PRŮBĚH EVROPSKÉHO SEMESTRU

Přípravy na Evropský semestr začínají již v listopadu, zde se objevují dva důležité dokumenty – Roční analýza růstu a Zpráva o mechanismu varování. Roční analýza růstu se zabývá především růstem zaměstnanosti a vznikem nových pracovních míst (Dosáhnout požadovaného výsledku – evropský semestr, Evropa 2020, 2014). Zpráva o mechanismu varování informuje Evropskou unii o potencionálních nerovnováhách, jež se mohou vyskytnout v členských státech, o jejich rozsahu a povaze.

V prvních dvou měsících nového roku – lednu a únoru; Rada EU projednává Roční analýzu růstu, formuluje směry a přijímá závěry (Stručný průvodce evropským semestrem, Červenková, Euroskop, 2013). Evropský parlament se poté k daným směrům vyjádří (Co znamená evropský semestr?, Rada Evropské unie, 2013).

V březnu jsou na zasedání Evropské rady stanovena politická vodítka, jež by měla vést k tvorbě rozpočtových a hospodářských politik (Evropský semestr, Dědek, Zavedení Eura v ČR, 2014). Členské státy musí zohlednit pokyny dle Roční analýzy růstu a do konce dubna je aplikovat do jejich konvergenčních a stabilizačních či národních reformních programů (Stručný průvodce evropským semestrem, Červenková, Euroskop, 2013). V měsíci březnu též dle Zprávy o mechanismu varování probíhá hloubkový přezkum a to u zemí, jež mohou mít eventuální makroekonomickou nerovnováhu (Co znamená evropský semestr?, Rada Evropské unie, 2013).

V dubnu jsou tedy předloženy plány a reformy, jež mají zaručit dobrý stav veřejných financí či začleňování do unie zejména v oblastech zaměstnanosti, výzkumu, energetiky a dalších (Dosáhnout požadovaného výsledku – evropský semestr, Evropa 2020, 2014).

V měsíci květnu projde Komise návrhy jednotlivých států a posoudí je, každá země dostane doporučení, kterého by se měla držet při tvorbě rozpočtových a hospodářských politik (Evropský semestr, Dědek, Zavedení Eura v ČR, 2014). V červnu se Rada EU dohodne na konečných doporučeních pro jednotlivé země a Evropská rada toto stanovisko potvrdí. V červenci Rada EU opatření přijme a předá je do prováděcí fáze členským státům, které by měly doporučení zohlednit ve svých rozhodnutích o státním rozpočtu pro příští rok (Co znamená evropský semestr?, Rada Evropské unie, 2013).

Průběžné plnění doporučení je monitorováno Komisí, která následně provede hodnocení plnění těchto doporučení v další Roční analýze růstu (Evropský semestr, Dědek, Zavedení Eura v ČR, 2014).

ČR A EVROPSKÝ SEMESTR

V rámci Evropského semestru pro rok 2011 byla České republika upozorněna především na ty to oblasti:

- veřejné finance – v této oblasti jde především o snižování schodku veřejných financí, zejména cestou zefektivňování veřejných investic;
- důchodová reforma (Stručný průvodce evropským semestrem, Červenková, Euroskop, 2013) – zvýšení věku odchodu do důchodu, zajistit přiměřenost důchodů

do budoucna, podpora soukromého spoření na důchod; (Úřední věstník Evropské unie. C 212/5, 2011)

- daňová oblast – dát větší důraz na nepřímé daně, zároveň lépe dodržovat daňové předpisy, aby nedocházelo k daňovým únikům;
- trh práce – zlepšení podmínek žen při návratu z mateřské dovolené (více dostupných zařízení pro péči o děti či více pracovních příležitostí na částečný úvazek), dále také nezaměstnanost mladých osob a osob s nízkým vzděláním;
- podnikatelské prostředí (Stručný průvodce evropským semestrem, Červenková, Euroskop, 2013) – zlepšení kvality veřejných služeb, přijetí služebního zákona, uspíšení provádění protikorupční strategie či řešení problému anonymních akcií;
- terciární vzdělávání – v tomto oboru je poukázáno na zlepšení kvality spojené se systémem hodnocení a následným provázáním s financováním tohoto odvětví (Úřední věstník Evropské unie. C 212/5, 2011).

Pro rok 2012 se tyto okruhy mnoho nezměnily, Rada shledala opatření učiněná Českou republikou jako nedostačující. V plánu bylo snížit nadměrný schodek ve státním rozpočtu, zlepšit efektivitu ve veřejných výdajích. Dále jde o efektivní zvyšování daní (přesun z oblasti zaměstnanců na oblast bydlení a životního prostředí; zmenšit rozdíl mezi zdaněním zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných), zefektivnění jeho výběru (zavedení jediného inkasního místa) a opět zamezení daňových úniků. Jde o vylepšení důchodového systému, předškolní péče, zvýšení kvality přípravy na budoucí zaměstnání a pomoc při jejím hledání. Opět se zde objevují otázky služebního zákona, anonymních akcií či zlepšení vysokoškolského vzdělání (Doporučení rady, Evropská komise, 2012).

Rok 2013 přinesl opět doporučení ohledně nápravy nadměrného schodku v rozpočtu, úpravy v oblasti daní, zvýšit věkovou hranici pro odchod do důchodu, zvýšení kapacity zařízení pro děti do tří let a zvýšení účasti romských dětí v těchto zařízeních. Dalšími body jsou lepší protikorupční strategie, opět služební zákon, lepší správa prostředků z fondů EU, zlepšení vzdělávání na základních i vysokých školách, zvýšit peněžní účast na podpoře výzkumu, dále také zlepšení energetické náročnosti budov a průmyslových odvětví (Doporučení rady, Evropská komise, 2012).

2.2.4. PAKT STABILITY A RŮSTU

Předchůdcem Fiskálního kompaktu byl tzv. Pakt stability a růstu, jež měl zajistit fiskální disciplínu stanovením limitu maximálně 3 % veřejných financí vůči HDP a 60 %

veřejného dluhu k HDP (u dluhů nad tuto hranici musela země každoročně vykázat jeho snížení). Prevence byla založena na dohledu – státy předkládali své programy stability a konvergenční programy (u zemí mimo eurozónu), programy byly vyhodnocovány Evropskou komisí, což bylo podkladem pro stanovisko Rady a její monitoring realizace programů. V roce 2005 byl Pakt stability a růstu novelizován, připouštěl dočasný deficit způsobený nečekanou událostí (Pakt stability a růstu, Česká národní banka, 2011) – pakt definuje výjimečné případy, při nichž nemusí být povinnosti Paktu splněny.

Pakt se skládá ze čtyř částí:

- definice nadměrného deficitu;
- preventivní části (orientována na povzbuzení vlád, aby si vyvarovaly nadměrnému deficitu v rozpočtu);
- nápravné části (udává, jak by se měly vlády zachovat při překročení maximální výše deficitu a použití sankcí);
- sankce.

Preventivní část Paktu má zajistit dodržování ukázněné fiskální politiky. Každá vláda eurozóny na počátku roku předloží rozpočtový plán na daný rok a tři následující roky. Tento plán též obsahuje informace o možné nápravě při překročení daných 3 % k HDP. Komise tento plán vyhodnotí a hodnocení je předáno Radě ministrů financí. Členské země EU, které nepatří do eurozóny, předkládají Program konvergence.

Nápravná část začíná ve chvíli, kdy ECOFIN varuje stát před nadměrným deficitem a podá mu doporučení ohledně nápravy. Stát, který se nadále bude řídit tímto doporučením, by měl ekonomickou situaci ustát. Po neuposlechnutí tohoto doporučení se ocitá stát ve fázi nadměrného deficitu. Dostává doporučení nejdříve od ECOFINu a v případě neplnění posléze od Komise. Země poté musí prezentovat, jaké kroky podnikly k nápravě a informace o výsledcích doručí Radě ministrů financí. Následuje hodnocení země v rámci skutečně přijatých opatření a konstruování konečné podoby rozpočtu. Nalézá-li se však země stále v nadměrném deficitu, dostává více doporučení, jsou na ni kladeny větší nároky a požadavky. ECOFIN může na tuto zemi uvalit sankce (dřívější podoba paktu dávala přesné termíny, nicméně novela z roku 2005 dává jistou flexibilitu pro Radu ministrů financí, kteří rozhodnou o těchto termínech).

Poslední částí jsou sankce – nepovede-li se zemi splnit podmínky a zůstává-li dále ve fázi nadměrného deficitu, musí složit kauci. Kauce se odvíjí od velikosti deficitu

v procentech HDP. Dojde-li do dvou let k nápravě situace, kauce je vrácena, v opačném případě dochází k jejímu propadnutí (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013).

2.2.5. PAKT EURO PLUS

Tento neoficiální název dostal reformní pokus, který se pokusil vrátit Pakt stability a růstu před reformní rok 2005 (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013). Tento pakt se zabývá podporou konkurenceschopnosti, zaměstnanosti, dalšími hlavními body je též udržitelnost veřejných financí, zlepšení finanční stability a soulad zemí v daňové oblasti (Pakt Euro plus, Evropská Unie, 2013). Záměrem má být cílení cyklicky očištěného primárního deficitu, který odráží pouze diskreční aktivitu vlády. Primární saldo neobsahuje úrokové platby z veřejného dluhu a je očištěno od ekonomického cyklu. Cyklicky očištěná bilance by tedy měla být vyrovnaná. ECOFIN rozhoduje v otázkách varování, doporučení, jeho realizaci či případných sankcích, vychází z návrhu Komise (BALDWIN, WYPLOSZ, 2013).

2.2.6. FISKÁLNÍ KOMPAKT

Jedná se o Smlouvu o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii. Zavádí přísnější fiskální disciplínu, přísnější dohled v rámci eurozóny a zejména pravidlo vyrovnaného rozpočtu (Fiscal compact enters into force, Eurozone portal, 2012). Státy se zde zavazují posílit hospodářský pilíř hospodářské a měnové unie tím, že přijmou soubor pravidel pro zpřísnění rozpočtové kázně. Dále se zavázaly k posílení koordinace svých hospodářských politik, zlepšení správy eurozóny a dosažení cílů EU – udržitelného růstu, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti.

Vznikla zde nutnost řešit krizi v Evropě, jež si vyžádala přijetí jistých opatření v těchto odvětvích:

- Fiskální – cílem je poskytnout půjčky státům s omezeným přístupem na finanční trh, k čemuž je v současné době využívám Evropský stabilizační mechanismus a také prostředky Evropského fondu finanční stability.
- Měnové – měnová opatření jsou vykonávána Evropskou centrální bankou, mezi ně patří mimořádné dlouhodobé operace, ale také intervence na sekundárních dluhopisových trzích (ty mají za úkol snížit výnosy problematických států, aby byly ufinancovatelné).
- Tržní – tyto opatření jsou realizovány na finančním trhu, jedná se o dohody mezi emitenty státních dluhopisů a jejich držiteli.

- Systémová – upravují evropské normy s cílem modifikovat legislativní rámec, aby byl schopen předejít dalším krizím v budoucnu.

Hlavně poslední bod má řešit tzv. fiskální kompakt (Fiskální pakt, Businessinfo, 2013). Na Fiskálním kompaktu se shodla většina zemí Evropské unie, nepřidala se pouze Česká republika a Velká Británie (Fiskální pakt, Aktuálně, 2012).

Hlavním požadavkem Fiskálního kompaktu je udržení vyrovnaných či přebytkových rozpočtů. Ročním strukturálním saldem veřejných financí je roční cyklicky očištěné saldo bez vlivu jednorázových či dočasných opatření. Za dodržení podmínek o vyrovnaném rozpočtu se považuje i saldo, které nepřekročí spodní limit strukturálního schodku ve výši 0,5 % hrubého domácího produktu v tržních cenách.

Dovoluje dočasnou odchylku v případě výjimečných okolností – jako výjimečná okolnost je chápána neobvyklá událost, jíž nemůže smluvní strana nijak ovlivnit. Tato událost má dopad na finanční situaci vládních institucí či se jedná o prudký hospodářský propad. Avšak vše je pouze dočasné a nijak to neohrozí dlouhodobější vývoj (Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, Evropská rada, 2012). Je-li zjištěno závažné odchylení, automaticky se aktivuje mechanismus nápravy (Fiskální pakt, Businessinfo, 2013). Jedná se o povinnost smluvní strany se závažnou odchylkou učinit opatření k nápravě odchylek během daného období (Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, Evropská rada, 2012).

Dalším požadavkem je též snižování veřejného dluhu, smluvní strana nesmí překročit hodnotu 60 % HDP. V případě překročení jsou státy povinné snižovat tento poměr tempem jedné dvacetiny za rok.

Plnění těchto pravidel je vyžadováno nejpozději rok od podepsání smlouvy. Dané státy musí tento dokument respektovat a dodržovat při sestavování rozpočtu (Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, Evropská rada, 2012).

Při nepřijetí opatření ke snižování dluhu či neplnění opatření může být případ předložen Soudnímu dvoru Evropské unie, který může uložit finanční sankce. Zjistí-li dvůr, že strana nevyhověla jeho rozsudku, může Soudní dvůr uložit zaplacení paušální částky či penále v individuální výši, které by nemělo přesáhnout 0,1 % hrubého domácího produktu této země. Vybrané peníze se pak použijí v případě členů eurozóny ve prospěch Evropského stabilizačního mechanismu, u zemí, které nejsou členy eurozóny, se peníze odvedou do souhrnného rozpočtu EU.

Členské státy též musí ohlašovat Radě EU a Komisi plány ohledně emise veřejných dluhopisů (Fiskální pakt, Businessinfo, 2013).

Tato smlouva by měla pro všechny zúčastněné státy znamenat nejen posílení rozpočtové kázně, ale i pilíř hospodářské a měnové unie. Dalším cílem je zlepšení správy eurozóny, podpoření dosažení cílů Evropské unie na poli udržitelného růstu, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti.

Tato smlouva se v plném rozsahu vztahuje na státy eurozóny.

Snahy o soulad hospodářských politik a hospodářský vývoj též podléhají pravidelnému celkovému hodnocení. K tomuto kroku samozřejmě musí země poskytnout součinnost v podobě informací o opatřeních v daných oblastech. Komise se může na daný členský stát obrátit s varováním. Nepomůže-li varování, Rada na doporučení Komise pak může dát státu nezbytná doporučení. Doporučení se mohou zveřejnit, zveřejní je Rada na návrh Komise.

Na hlasování o těchto opatřeních se podílejí ti členové Rady ze zemí, které přijali za svou měnu Euro.

Spolupráce v rámci hospodářské a měnové unie by neměla narušit vnitřní trh ani hospodářskou, sociální a územní soudržnost. Rozhodnutí nesmí diskriminovat ani omezovat obchod mezi členskými státy a mít neblahý vliv na hospodářskou soutěž.

Dalším postupem by měl také být těsnější koordinace hospodářské politiky. Reformy tohoto odvětví by měli být projednány a vzájemně sladěny.

Tato smlouva dále představuje povinnosti pro členy eurozóny. Ti se musí neformálně scházet na vrcholných schůzkách eurozóny, kdy je přizván i prezident Evropské centrální banky. Předsedové vlád a hlavy států smluvních stran, jejichž měnou je euro, si zvolí prostou většinou předsedu vrcholových schůzek. Evropská rada též volí svého předsedu, který má s předsedou vrcholových schůzek stejné funkční období. Schůzky se konají nejméně dvakrát ročně, dle potřeby mohou i víckrát. Na těchto schůzkách jsou projednávány otázky jako správa eurozóny, její pravidla a strategické směry v otázkách hospodářských politik a konvergence. Ti, jež smlouvu podepsali, ale nejsou členy eurozóny, se těchto schůzek účastní – dle potřeby, nejméně však jednou za rok. Předseda zajistí průběh vrcholové schůzky ve spolupráci s předsedou Evropské komise. Přípravou a činnostmi navazujícími na vrcholné schůzky eurozóny je též pověřena Eurokupina, jejíž předseda může být přizván k účasti na vrcholové schůzce. Taktéž může být vyzván

předseda Evropského parlamentu, aby na schůzce vystoupil. Smluvní strany, které nejsou součástí eurozóny, a ostatní státy Evropské unie jsou pak informovány o přípravách a výsledcích vrcholných schůzek (Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, Evropská rada, 2012).

3. CÍL A METODIKA

Cílem této práce je analýza postoje k Fiskálnímu kompaktu a plnění rozpočtových kritérií. Tyto údaje jsou především zaměřeny na rozbor dvou států – České republiky a Slovenské republiky. Zabývá se postojem obou států k podpisu „Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii“.

Následně je řešeno, zda splňují dvě zásadní kritéria. Těmi jsou spodní limit strukturálního schodku ve výši 0,5 % hrubého domácího produktu v tržních cenách a hodnota celkového dluhu, která nesmí překročit 60 % HDP.

V rámci vývoje podílu strukturálního schodku na HDP jsou vývoj a změny tohoto ukazatele porovnávány v čase. Hodnotím zde, zda dané země těchto hodnot dosahovaly. Na ukazatel vývoje strukturálního schodku na HDP má také vliv HDP, hospodářský cyklus a částečně i příjmy a výdaje státu. I na tyto dílčí ukazatele bude bráno v této práci zřetel a v rámci práce porovnáám jejich vývoj v daných časových obdobích.

U druhého kritéria – dle kterého nesmí výše celkového veřejného dluhu překročit hranici 60 % na HDP; je vývoj opět pozorován v čase. Práce posuzuje, jak se tato hodnota v rámci státu vyvíjela a zda jí státy dosahují nebo v minulosti dosáhly. Na tento údaj mají také vliv HDP a vývoj celkového dluhu jednotlivých států. Tyto hodnoty budou též zkoumány a bude posouzen jejich vliv na ukazatel.

Dalším bodem jsou též prognózy v rámci jednotlivých států pro příští roky. Tyto prognózy posuzuji v rámci daných dvou kritérií – zda je v dalších budou země schopné plnit a nedojde na doporučení Evropské unie či případnému sankcionování.

Následně ještě tyto hodnoty porovnáám v prostoru – mezi Českou a Slovenskou republikou. Jedná se o porovnání údajů o strukturálním saldu, celkovém saldu, vývoji HDP, vývoji příjmů a výdajů vlády, dluhu na HDP a také samotném dluhu. Následně jsou zhodnoceny též prognózy pro obě země.

4. ANALÝZA

4.1. ČESKÁ REPUBLIKA

4.1.1. POSTOJ ČESKÉ REPUBLIKY K FISKÁLNÍMU PAKTU

NEPŘIJETÍ SMLOUVY V ROCE 2012

Na konci ledna roku 2012 došlo k odmítnutí fiskální smlouvy. Tehdejší premiér Petr Nečas rozhodnutí zdůvodnil zejména nejasností v rámci ratifikace a datu účinnosti, dále také upozornil na obsahovou nezřetelnost. Problém viděl například v účasti na summitech pro země, které se chystají k přijetí eura (Vláda posoudí finální znění evropské fiskální smlouvy, Vláda České republiky, 2012).

K tomuto postoji se vyjádřila i vládní koalice – Komunistická strana Čech a Moravy a Věci veřejné daly najevo souhlas s rozhodnutím premiéra, zatímco České strany sociálně demokratické a ministr zahraničí Karel Schwarzenberg zaujali společné stanovisko a doporučili dokumenty ratifikovat.

Karel Schwarzenberg dospěl k názoru, že toto rozhodnutí poškodilo Českou republiku (Institucionální záležitosti v lednu 2012, Euroskop, 2012). Prezident republiky Václav Klaus podpořil názor premiéra, avšak ministr financí Miroslav Kalousek neviděl důvod pro nepodepsání smlouvy – viděl ji jako signál toho, že Česká republika dbá na fiskální disciplínu (Fiskální pakt, Euroactiv, 2012).

Nicméně byla zde vymíněna i možnost přístupu zemí v budoucnu. Česká republika se tedy této možnosti úplně nezřekla. Rozhodla se smlouvou i nadále zabývat – provést detailní právní analýzu, vyřešit problém ratifikace a vést o této problematice politickou diskusi (Vláda posoudí finální znění evropské fiskální smlouvy, Vláda České republiky, 2012).

POSTOJ K PAKTU V ROCE 2013

Počínaje 1. lednem 2013 vstoupil Fiskální kompakt v platnost, podmínkou byla ratifikace nejméně 12 zemí euro (Měsíčník EU aktualit, č. 114, 2013), avšak tato otázka se zde opět objevila. Dne 29. ledna 2013 přišla politická strana TOP 09 s žádostí o připojení České republiky k Fiskálnímu kompaktu a to ještě v daném roce. TOP 09 argumentovala návrhem tzv. finanční ústavy, která zahrnuje ještě přísnější pravidla než samotný pakt (TOP 09 žádá připojení k fiskální dohodě EU, proč právě teď?, Euroactiv, 2013).

Vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové zodpovědnosti navrhuje spuštění nápravných mechanismů již při zadlužení ve výši 40 % HDP. Což by v situaci, kdy se zadlužení pohybuje okolo 45 % HDP, znamenalo zásah do rozpočtu v podobě snížení výdajů nejméně o 3 % a zabránění jejich dalšímu zvyšování nejméně po tři další roky (Měsíčník EU aktualit, č. 114, 2013). Tento návrh se dostal 6. února 2013 do prvního čtení, nicméně zarazil se již ve druhém čtení 12. června 2013 (Sněmovní tisk 821, Poslanecká sněmovna České republiky, 2013).

POSTOJ K PAKTU V ROCE 2014

V roce 2014 se postoj k Fiskálnímu paktu změnil, tento krok by měl vést k začlenění České republiky a vyjádření jejího kladného postoje k fiskální disciplíně. Opět se zde objevují otázky k tomuto pravidlu – zda je spravedlivé určit stejné podmínky pro země, které se od sebe navzájem liší a mají rozdílné výchozí podmínky (Přistoupení k fiskálnímu paktu je správné, jeho obsah ale problémy nevyřeší, Euroactiv, 2014). Tento krok má být učiněn do dvou měsíců od tohoto únorového rozhodnutí. Hlavní problém se nachází v procesu ratifikace, jelikož není jasné, kolik poslanců a senátorů by mělo s přijetím paktu souhlasit. Toto jednání má také v příštích letech vést k přijetí Eura (Sobotka chce o fiskálním paktu jednat i s tripartitou, odbory přistoupení podporují, Euroactiv, 2014).

4.1.2. PODÍL ROČNÍHO STRUKTURÁLNÍHO SCHODKU NA HDP ČESKÉ REPUBLIKY

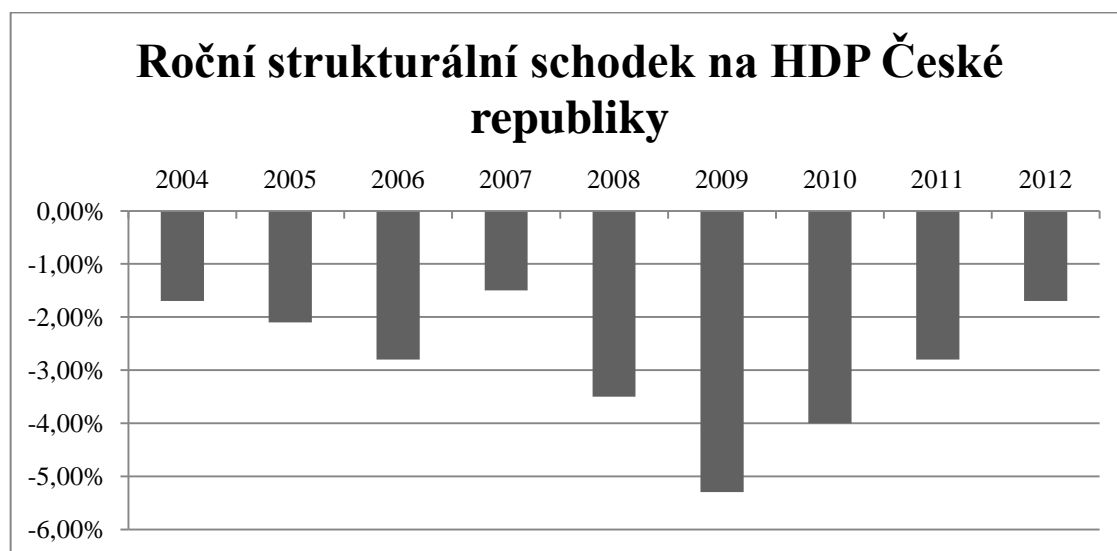
Dle Fiskálního kompaktu by tedy limit deficitu veřejných financí neměl překročit hranici 0,5 % strukturálního deficitu na HDP v tržních cenách. Strukturální saldo rozpočtu je skutečné saldo očištěné od cyklického salda rozpočtu, které vzniká cyklickým kolísáním ekonomiky. Strukturální saldo je v případě, že ekonomika pracuje na potenciálním produktu, závislé na rozhodnutí vlády (PAVELKA, 2007).

Podíváme-li se na hodnoty zveřejněné Ministerstvem financí České republiky od roku 2004 do roku 2012, pohybují se pod touto hranicí.

V roce 2004 strukturální saldo na HDP nabývá hodnoty -1,7 %, což je nižší hodnota než saldo celkové na HDP v tomto roce. V roce 2005 a 2006 strukturální saldo na HDP mírně stoupá, hodnoty dosahují -2,1 % a -2,8%. Podíl strukturálního salda na HDP roku 2006 však převyšuje saldo celkové (cyklické saldo je tedy plusové). Rok 2007 přináší snížení strukturálního salda na -1,5 %, což je o 0,8 procentního bodu vyšší než celkové saldo na HDP. V letech 2008 a 2009 strukturální saldo na HDP stoupá, v roce 2009 do-

sahuje až -5,3 %. Zatímco v roce 2008 strukturální saldo na HDP převyšuje celkové saldo na HDP, v roce 2009 celkové saldo na HDP přesahuje strukturální saldo na HDP o 0,5 procentního bodu. V dalších letech se strukturální saldo na HDP snižuje, v roce 2012 dosahuje hodnoty -1,7 %, což je o 2,7 procentního bodu více než celkové saldo na HDP v tomto roce.

Graf 1: Roční strukturální schodek na HDP České republiky

Zdroj: MF ČR

Vezmeme-li si přípustnou hodnotu pro Fiskální kompakt – tedy -0,5 %, v letech 2004 až 2012 Česká republika tento cíl nesplnila v žádném z těchto roků. Nejvíce se hodnotě přiblížila v roce 2007 s hodnotou -1,5 %.

Tuto hodnotu ovlivňují zejména dvě veličiny – hrubý domácí produkt ČR v tržních cenách a také velikost rozdílu mezi příjmy a výdaji.

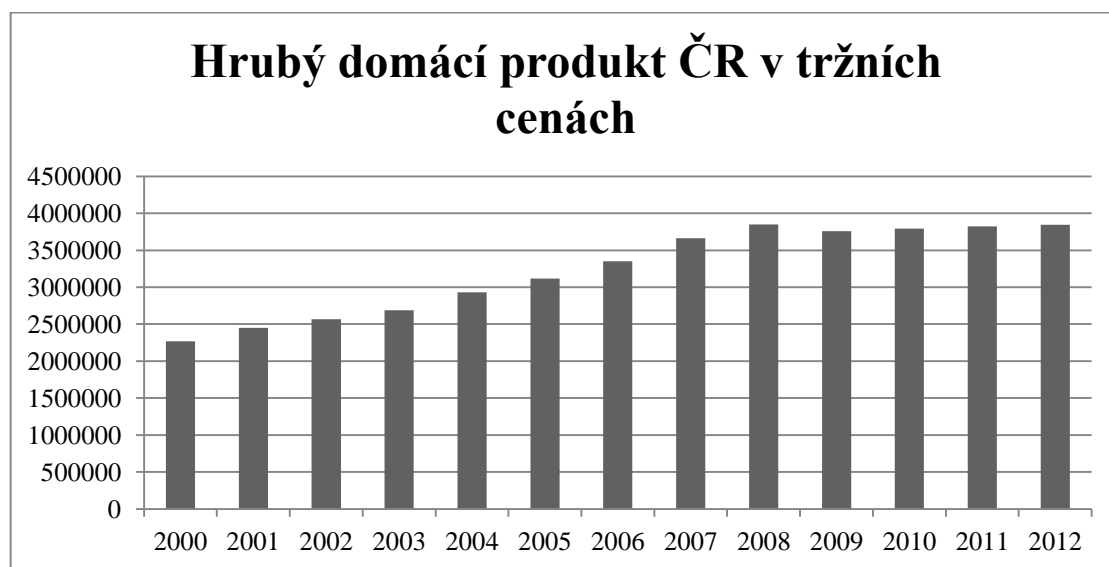
Podíváme-li se na HDP v tržních cenách, zjistíme, že na počátku tisíciletí je nárůst vůči předchozímu roku mírný. Zatímco v roce 2001 vzrostlo HDP vůči roku 2000 o 178 862 mil. Kč, v dalších dvou letech se tato hodnota utlumuje a dosahuje necelých nárůstu 118 973 mil. Kč. Výrazný nárůst HDP je zaznamenán v roce 2004, kdy se HDP zvedlo o 241 065 mil. Kč vůči roku 2003.

V roce 2005 se růst opět zpomalil, růst HDP klesl na 186 884 mil. Kč oproti roku 2004, poté mírně vzrostl a na nejvyšší růst HDP byl zaznamenán v roce 2007 s hodnotou 309 974 mil. Kč. V roce 2008 byl opět nárůst menší.

Tendence růstu pokračuje až do roku 2008, v roce 2009 hodnota HDP vlivem začátku hospodářské krize v tomto roce mírně poklesla. HDP se snížilo o 89 432 mil. Kč oproti minulému roku.

Hrubý domácí produkt vykazoval celkem stabilní růst do roku 2008. Rok 2009 znamenal mírný pokles a v posledních letech opět mírně roste.

Graf 2: Hrubý domácí produkt ČR v tržních cenách

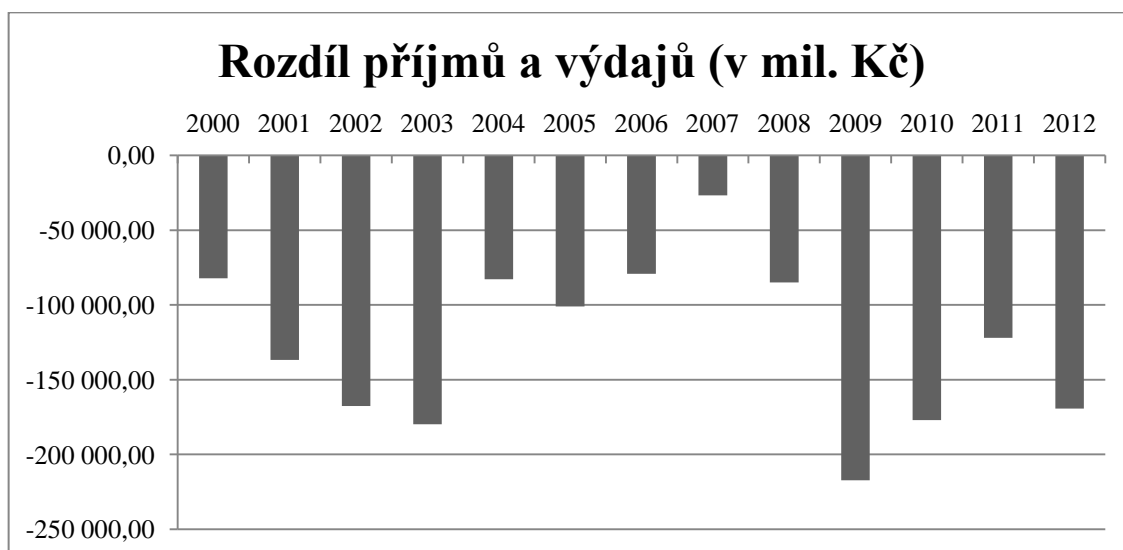
Zdroj: ČSÚ

Větší odchylku mezi příjmy a výdaji Česká republika zaznamenala mezi roky 2001 až 2003, kdy rozdíl byl až 179 780 mil. Kč v roce 2003, i přestože v tomto období se Česká republika nacházela v expanzi a její HDP rostlo, bylo by tedy přirozené, aby se vláda snažila deficit snižovat.

V letech 2004 rozdíl příjmů a výdajů vlády takřka kopíruje nárůst HDP. Zvedlo-li se HDP České republiky oproti roku 2003, došlo ke snížení rozdílu mezi příjmy a výdaji. Toto chování opisují i následující roky. V roce 2007 pak dochází k rozdílu nejmenšímu (-26 685 mil. Kč). Opět nevidíme žádné směřování ke kladnému rozdílu příjmů a výdajů.

Větší schodek rozpočtu zaznamenala republika také v roce 2009 vlivem hospodářské krize, kdy HDP oproti minulému roku kleslo. Další roky, kdy HDP republiky opět mírně roste, znamená útlum a snižování rozdílu mezi příjmy a výdaji. Rok 2012 však opět ukazuje menší nárůst HDP v porovnání s minulými roky a to o 0,59 % (v roce 2010 byl nárůst 0,85 % a v roce 2011 0,86 %).

Graf 3: Rozdíl příjmů a výdajů

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty

Podíváme-li se na výhled dle ČNB, reálné HDP České republiky by mělo za rok 2013 klesnout o 1,3 %. V dalších letech by mělo mít příznivější vývoj a to nárůst o 2,2 % v roce 2014 a v roce 2015 by mělo též růst o 2,8 % (Aktuální prognóza ČNB, Česká národní banka, 2014).

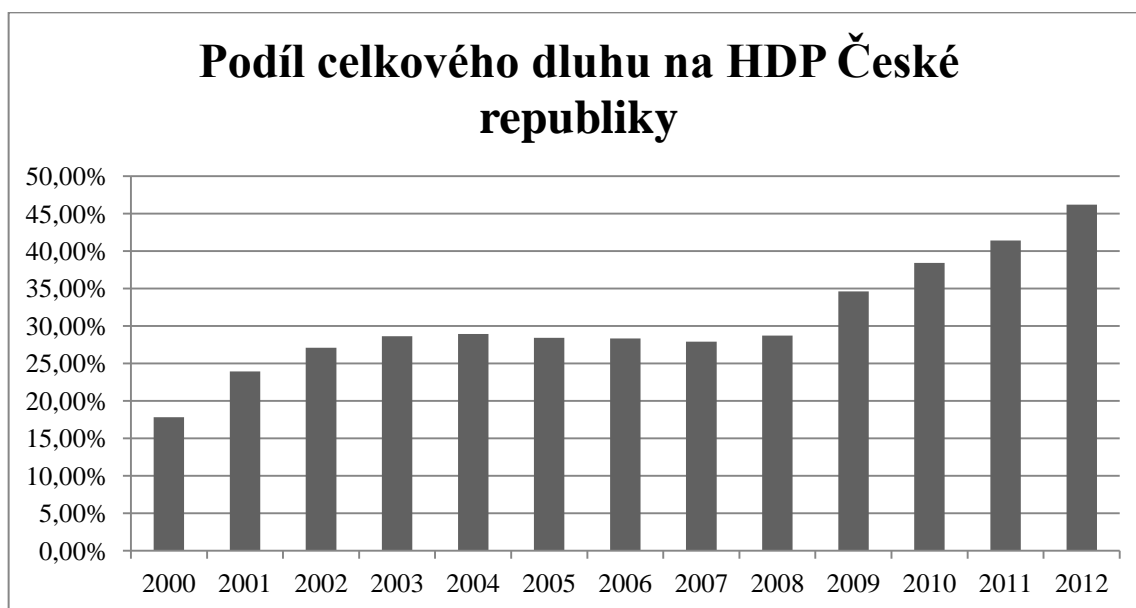
4.1.3. PODÍL STÁTNÍHO DLUHU K HDP ČESKÉ REPUBLIKY

Další klíčovou hodnotou Fiskálního kompaktu je hodnota 60 % celkového dluhu na HDP, které by neměl celkový dluh dosáhnout.

V roce 2000 celkový dluh na HDP činil 17,8 %, v roce 2001 pak vzrostl o 6,1 procentního bodu. V letech 2002 a 2003 zaznamenal poměrně malé zvýšení – o 3,2 a 1,5 procentního bodu. Tento nárůst klesá i v roce 2004, což může být způsobeno výraznějším nárůstem HDP. V letech 2005 až 2007 tento podíl dokonce klesá. Za což může snižování růstu státního dluhu a také rostoucí HDP v jednotlivých letech. V roce 2007 se dostává na 27,9 % podílu celkového dluhu na HDP. Rok 2008 znamenal opět mírné zvýšení dluhu – o 0,8 procentního bodu. Krizový rok 2009 má za následek snížení HDP a také růst dluhu, kvůli tomu vzrostl i celkový dluh České republiky na HDP (na 34,6 %). Tato tendence pokračovala i nadále. V roce 2012 dosáhla tato hodnota 46,2 %.

Zadlužení tudíž stále roste, Česká republika se zatím nedostala na kritických 60 % celkového dluhu na HDP, nicméně hranice celkového státního dluhu se stále posouvá výš.

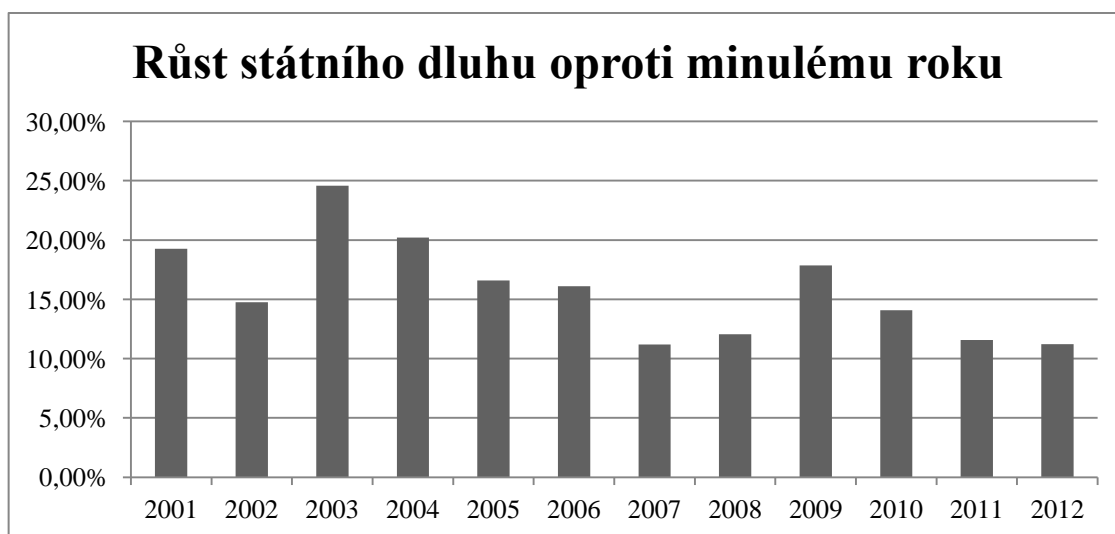
Graf 4: Podíl celkového dluhu na HDP České republiky

Zdroj: Eurostat

Podíváme-li se na vývoj státního dluhu celkem, v letech 2003 a 2004 zaznamenal největší zvýšení oproti minulému roku. V roce 2003 vzrostl o 24,58 % oproti roku 2002 a v roce 2004 o 20,21 % oproti roku 2003. Následně se tento růst snížil, nejnižší nárůst můžeme pozorovat v letech 2007 a to o 11,19 % oproti roku 2006. V posledních letech též zaznamenal nižší růst, jedná se o roky 2011 a 2012. V roce 2011 se zvýšil o 11,55 % oproti roku 2010 a v roce 2012 o 11,22 % oproti 2011. Mírný skok ve státním dluhu znamenal rok hospodářské krize 2009.

Graf 5: Růst státního dluhu oproti minulému roku

Zdroj: MF ČR, vlastní výpočty

Dle Ministerstva financí České republiky se schodek státního rozpočtu za rok 2013 rovná částce 81,3 miliard Kč. Tento schodek je o 19,7 miliard Kč nižší než v roce 2012 (Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008, Ministerstvo financí České republiky, 2014).

Pro rok 2014 by měl (dle Úhrnné bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu) schodek státního rozpočtu činit 112 miliard Kč. Příjmy do státního rozpočtu tvoří celkem 1 099 307 508 965 Kč a výdaje státního rozpočtu celkem se rovnají 1 211 307 508 965 Kč (Příloha č. 1 k zákonu č. 475/2013 Sb., o státním rozpočtu na rok 2014).

4.1.4. PROGNÓZA V LETECH 2013 AŽ 2015

Předpokládáme-li vývoj HDP v reálných cenách dle prognózy ČNB, v roce 2013 by jeho hodnota činila 3 795 929 mil. Kč (tedy pokles o 1,3 % HDP z roku 2012, kdy dosahovalo 3 845 926 mil. Kč), v roce 2014 3 879 439,4 mil. Kč a v roce 2015 3 988 064 mil. Kč.

Budeme-li počítat s výše zmíněným schodkem za rok 2013 a 2014 a nevezmeme-li v úvahu další náklady, jež ze státního dluhu plynou, v roce 2013 by se hodnota státního dluhu rovnala částce 1748,9 miliard Kč. V roce 2014 je daný schodek 112 miliard Kč, dostáváme se na celkový schodek v tomto roce ve výši 1860,9 miliard Kč.

Podíváme-li se na plnění podmínek Fiskálního kompaktu, v roce 2013 by nebyla splněna hranice pro spodní limit strukturálního schodku ve výši 0,5 % hrubého domácího produktu v tržních cenách. Dle prognózy Ministerstva financí České republiky bude strukturální schodek na HDP v roce 2013 činit -1,5 %, v roce 2014 -2 %, v roce 2015 -2,1 % a v roce 2016 -2,4 %. Nedochozí tedy ke snižování strukturálního salda na HDP. (Fiskální výhled České republiky – listopad 2013, Ministerstvo financí České republiky, 2013)

K cíli 0,5 % na HDP by se měla republika postupně propracovávat. Podíváme-li se však na schodek plánovaný v následujících letech, není zde vidět postupné přibližování ani pokus o snížení dluhu. Nebude-li docházet v rámci let k plnění tohoto cíle, je zde aktivován mechanismus nápravy. Může též dojít k sankcionování České republiky.

4.1.5. SANKCE A POSTUP PŘI NEDODRŽENÍ DOHODY

Jak vidíme u ročního dluhu na HDP, v roce 2013 se podařilo schodek vládního rozpočtu snížit – dle ministerstva financí byl tento schodek nejlepší od roku 2008 (Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008, Ministerstvo financí České republiky, 2014).

republiky, 2014). V tomto jednání tedy vidíme jistý pokrok k naplnění cíle a dosažení fiskální zodpovědnosti. Prognóza pro rok 2014 není již tak optimistická. Schodek 112 miliard Kč by znamenal odchylku od slibného startu. Toto číslo zajisté není konečné, prognóza pro rok 2013 slibovala schodek o velikosti 100 miliard Kč (příjmy státního rozpočtu celkem ve výši 1 080 767 603 000 Kč a výdaje ve výši 1 180 767 603 000 Kč) (Příloha č. 1 k zákonu č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu na rok 2013), který se vládě v konečném důsledku podařilo srazit o 18,7 miliard Kč.

Pokud dojde k závažnému odchýlení od daného cíle, dojde na mechanismus nápravy. Tento mechanismus musí být ustanoven na vnitrostátní úrovni. Evropská komise navrhne společné zásady, jimiž se země musí řídit. Jde o určení povahy, rozsahu a harmonogramu nápravných opatření. Mechanismus však musí akceptovat výsady vnitrostátních parlamentů.

Nebudou-li podmínky, které zemi předložila Evropská komise, plněny, jedna či více smluvních stran předá případ Soudnímu dvoru Evropské unie. Rozsudek Soudního dvoru je závazný a strany musí ihned zavést opatření k zabezpečení shody s rozsudkem ve lhůtě jím stanovené.

Domnívá-li se některá ze smluvních stran, že země neuposlechla ani opatření Soudního dvora Evropské unie, upozorní na to Soudní dvůr Evropské unie. Domáhá se sankcí, které jsou stanoveny v rámci článku 260 ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Dle daného článku poskytne Evropská komise státu možnost se k této problematice vyjádřit. Poté může navrhnout paušální částku či penále, které by měl daný stát zaplatit. Tato částka by měla být přiměřena okolnostem. V tomto případě se dle článku 8 a odstavce 2 Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii jedná o částku, jež by neměla přesáhnout 0,1 % hrubého domácího produktu země.

Záleží též na tom, zda danou částku platí země, jejíž měnou je euro či není. V případě země eurozóny jde částka ve prospěch Evropského mechanismu stability. V ostatních případech (tedy i v případě ČR) se tato částka připíše ve prospěch souhrnného rozpočtu Evropské unie.

4.2. SLOVENSKÁ REPUBLIKA

4.2.1. POSTOJ SLOVENSKÉ REPUBLIKY K FISKÁLNÍMU PAKTU

Slovenská republika přijala jako země eurozóny Fiskální pakt. Ten vstoupil 1. ledna 2013 v platnost. Slovenská republika ho v této době ještě neratifikovala. K uzavření ratifikačního procesu došlo až 11. ledna 2013.

Je nutno poznamenat, že Slovenská republika již má svou „dluhovou brzdu“. Je jím ústavní zákon č. 493/2011 Z. z., o rozpočtové zodpovědnosti, který nabyl účinnosti 1. března 2012.

Tento zákon má podobně jako Fiskální kompakt posílit transparentnost a efektivnost vynakládaných veřejných prostředků, jde o snahu podpořit konkurenceschopnost. Vytvořil tříčlennou Radu pro rozpočtovou zodpovědnost, která monitoruje a hodnotí vývoj hospodaření Slovenské republiky. Předseda je volen a odvoláván Národní radou Slovenské republiky 3/5 většinou hlasů poslanců na návrh Úřad vlády Slovenské republiky. Jednoho z členů volí a odvolává Národní rada Slovenské republiky nadpoloviční většinou přítomných na návrh prezidenta Slovenské republiky. Druhého volí a odvolává Národní rada na návrh Národní banky Slovenska.

Rada má za úkol vypracování a zveřejňování dlouhodobé udržitelnosti, vydává zprávu o hodnocení plnění pravidel rozpočtové zodpovědnosti a pravidel rozpočtové transparentnosti. Vypracovává a zveřejňuje vlastní stanovisko k legislativním návrhům předloženým na Národní radě z hlediska důsledků na rozpočet veřejné správy. Dalšími činnostmi jsou spojeny s monitorováním a hodnocením plnění pravidel rozpočtové zodpovědnosti.

Limit dluhu veřejné správy je 50 % podílu na HDP. Tomuto limitu předchází jisté opatření, dosáhne-li dluh:

- nad 40 % a do 43 % – Ministerstvo financí Slovenské republiky zasílá Národní radě Slovenské republiky písemnost s odůvodněním výšky dluhu a návrhem na opatření vedoucí k jeho zmírnění;
- nad 43 % a do 45 % – vláda předloží návrh opatření, kterým doporučuje opatření vedoucí ke snížení dluhu, zároveň jsou sníženy platy členům vlády (po dobu trvání tohoto stavu a na úroveň mzdy v předcházejícím rozpočtovém roce);

- nad 45 % a do 47 % – se očekává automatické tříprocentní vázání výdajů a zmrazení výdajů v rozpočtu na následující rok, výjimku má financování eurofondů, transfery na sociálním pojištění a také výdaje na likvidaci škod způsobených živelními pohromami;
- nad 47 % a do 50 % – vláda nesmí předložit Národní radě Slovenské republiky návrh rozpočtu, který je ve schodku (pokud ho již předložila, musí ho stáhnout a do 30 dní předložit souladný s touto podmínkou), obce a vyšší územní celky jsou povinny schválit pro následující rok pouze přebytkový či vyrovnaný rozpočet.

Překročí-li dluh na HDP 50 %, požádá vláda Národní radu Slovenské republiky o vyslovení důvěry vládě. Toto opatření se uplatní od roku 2028. Do 31. prosince 2017 se horní limit rovná podílu dluhu na HDP ve výši 60 %. Nyní jsou tedy platné hranice nad 50 % a do 53 %, nad 53 % a do 55 %, nad 55 % a do 57 % a nad 57 % a do 60 %. Pro ně platí stejná ustanovení daná výše (Predpis č. 493/2011 Z. z.).

4.2.2. PODÍL ROČNÍHO STRUKTURÁLNÍHO SCHODKU NA HDP SLOVENSKE REPUBLIKY

V roce 2003 dosahoval strukturální schodek na HDP -3,7 %, což je schodek vyšší než celkový. Rok 2004 znamenal mírný pokles – výše strukturálního schodku na HDP se poklesla o 0,6 procentního bodu. V roce 2005 celkový schodek na HDP převýšil strukturální schodek na HDP a to o 0,5 procentního bodu. V tomto roce je strukturální schodek na HDP nejnižší ve sledovaném období a to -2,3 %.

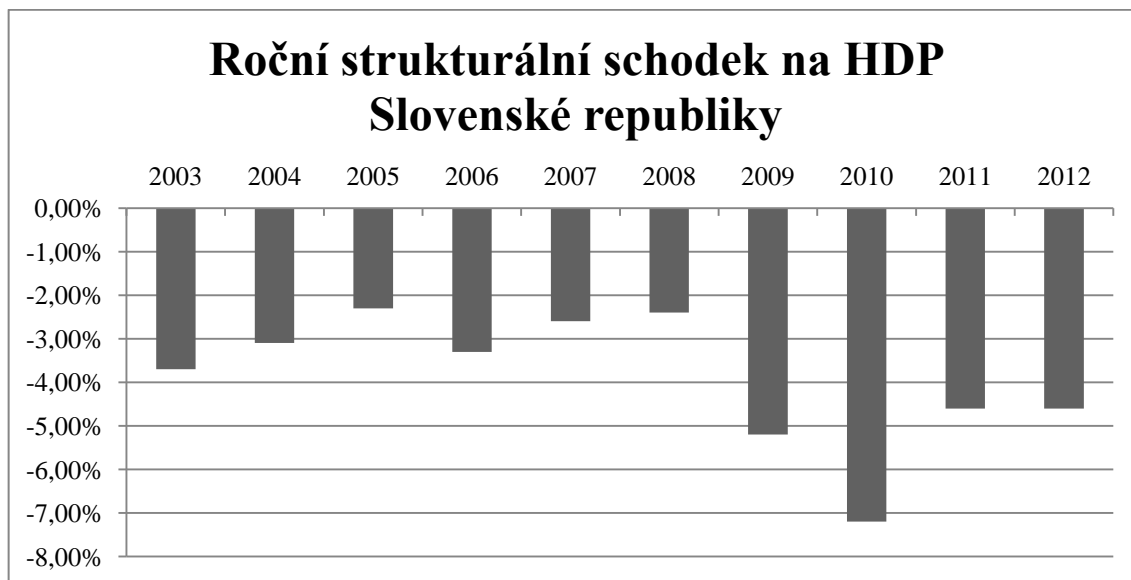
Po roce 2006 opět strukturální schodek na HDP převýšil celkový. Rokem 2006 strukturální schodek také začal stoupat, dosáhl -3,3 %. V dalších letech pak vidíme mírné snižování.

V roce 2009 kvůli začátku hospodářské krize celkové saldo na HDP výrazně stoupl. Jeho hodnota dosahuje -8 %, je tu však velký vliv hospodářského cyklu – strukturální saldo na HDP se nacházelo na úrovni -5,2 %. V dalším roce vliv cyklu opadá a rozdíl mezi saldy tvoří 0,5 procentního bodu. Strukturální saldo na HDP narůstá na hodnotu -7,2 %.

Roky 2011 a 2012 pak znamenají opadnutí cyklického salda na HDP a v roce 2012 pak strukturální saldo na HDP opět přesahuje celkové saldo na HDP o 0,1 procentního bodu.

Slovenská republika v těchto letech nedosáhla hranici strukturálního salda -0,5 %, nejbližše se mu přiblížila v roce 2005.

Graf 6: Roční strukturální schodek na HDP Slovenské republiky

Zdroj: MF SR

HDP Slovenské republiky je od roku 2000 do roku 2008 ve stálém růstu. Průměrný růst HDP v této době se pohybuje okolo 4 458,16 mil. EUR. Největší nárůst oproti minulému roku je v roce 2007. Oproti roku 2006 jde o částku 6 448,1 mil. EUR.

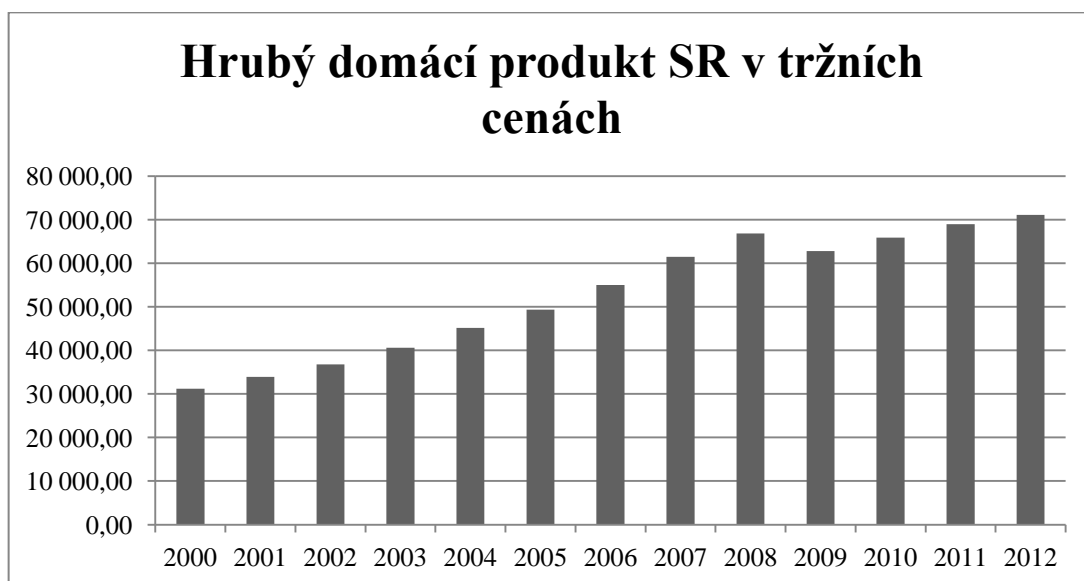
V letech 2001 a 2002 se nárůst HDP pohybuje okolo osmi procent – nárůst v roce 2001 oproti roku 2000 je 2 704,1 mil. EUR a v roce 2002 oproti 2001 o 2 925,5 mil. EUR. V dalším roce se růst pohybuje už kolem deseti procent a HDP se zvyšuje o 3 805,5 mil. EUR vůči roku minulému.

Výraznější růst nalezneme v letech následujících. Nárůst HDP roku 2004 vůči roku 2003 o 4 549,4 mil. EUR, v roce 2006 oproti 2005 byl o 5 687,4 mil. EUR.

Slovenská republika tedy poměrně dynamicky rostla až do hospodářské krize v roce 2009, kdy zaznamenala propad v HDP o 4 048 mil. EUR. Tento pokles měl jistě vliv na cyklické saldo na HDP, jež se v tomto období velmi zvýšilo.

Slovenská republika se poměrně rychle z krize vzpamatovala – v roce 2010 její HDP opět vzrostlo o 3 102,6 mil EUR. Tento růst jí přiblížil zpět k hodnotě před rokem 2009. V následujících letech však začal rozvoj HDP opět zpomalovat.

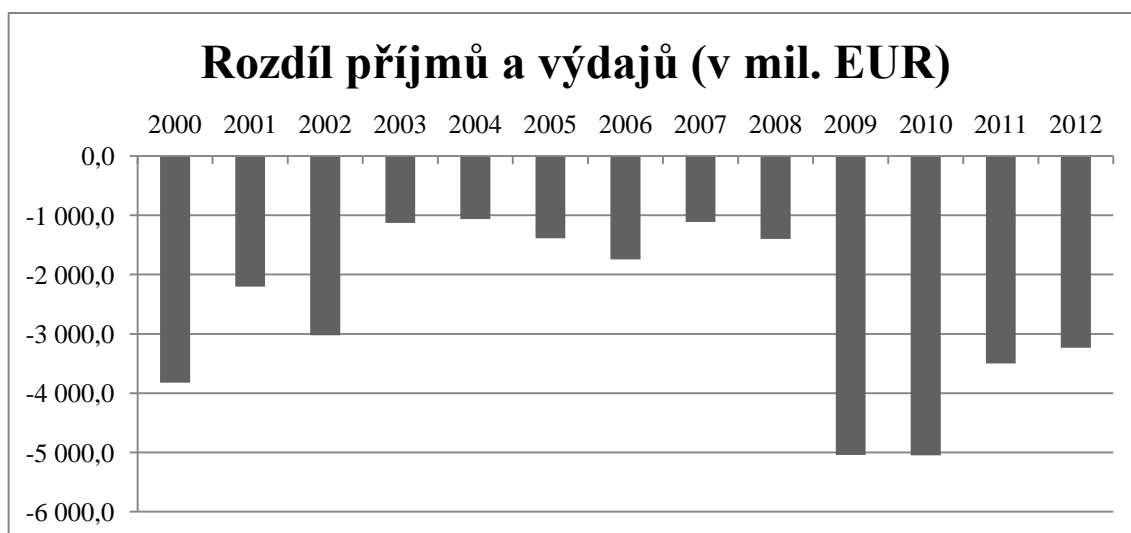
Graf 7: Hrubý domácí produkt SR v tržních cenách

Zdroj: Statistika.sk

Na ukazatel ročního salda na HDP má nepochybně vliv rozdíl příjmů a výdajů. Slovenská republika v letech 2000 až 2012 dosahovala schodku. Na začátku tisíciletí byl tento schodek vyšší, výdaje překročily příjmy o takřka 30 %. Se vstupem do Evropské unie se však rozdíl začal snižovat a v roce 2004 dosáhla Slovenská republika vůbec nejnižšího rozdílu – výdaje byly vyšší o pouhých 6,68 %. Skok nad 20 % můžeme zaznamenat opět v roce 2009, kdy se výdaje rapidně zvýšily. Velmi podobný vývoj si zachovaly i v roce 2010 a poté se rozdíl mezi příjmy a výdaji opět začal snižovat.

Graf 8: Rozdíl příjmů a výdajů

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty

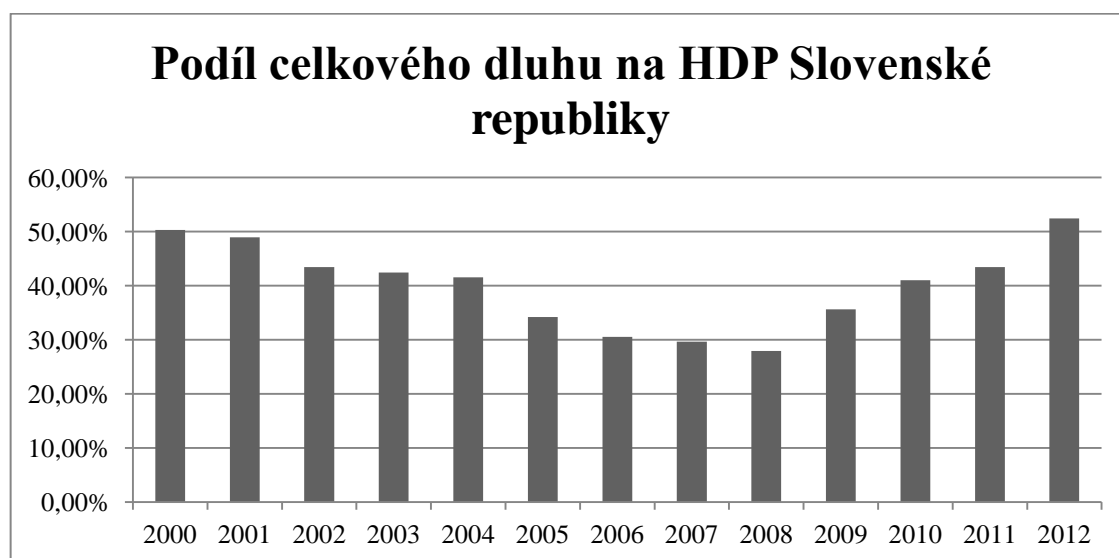
Na 32. zasedání výboru pro makroekonomické prognózy (výbor Ministerstva financí Slovenské republiky), které se konalo v únoru roku 2014, výbor predikoval příznivější vývoj pro Slovenskou republiku. Příznivější vývoj v eurozóně pomáhá slovenské ekonomice udržet exportní kapacitu. Předpokládá též oživení domácí spotřeby a růst HDP. A předpokládá růst v roce 2013 o 0,9 %, v roce 2014 o 2,3 %, v roce 2015 o 3 %, v roce 2016 o 3,2 % a v roce 2017 o 3,4 % (32. zasadnutie výboru pre makroekonomické prognózy, Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2014)

Uvedeme-li schodek, kterého by měl slovenský rozpočet dosáhnout. V roce 2013 se jedná o -3 085,3 mil. EUR, v roce 2014 o -2 757,3 mil. EUR a v roce 2015 o -2 535,9 mil. EUR. Velikost schodku by podle předpokladu v rámci let měla klesat (Rozpočet verejnej správy na roky 2013 až 2015, Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2013).

4.2.3. PODÍL STÁTNÍHO DLHU K HDP SLOVENSKÉ REPUBLIKY

Při pohledu na celkový dluh na HDP Slovenské republiky je vidět na začátku tisíciletí jeho snížení. V roce 2000 tento ukazatel přesahuje padesát procent – hodnota se rovná 50,3 %. Postupně klesá, mezi roky 2001 až 2004 je její pohyb nad čtyřiceti procenty. A v dalších letech (do roku 2008) se celkový dluh na HDP pohyboval okolo třiceti procent. Na tento pokles má jistě vliv růst HDP v tomto období. V roce 2009 celkový dluh na HDP opět začíná růst, vliv na tuto změnu má zajisté snížení HDP. V dalších letech poměr dluhu a HDP stále roste, ačkoli HDP se znovu zvyšuje.

Graf 9: Podíl celkového dluhu na HDP Slovenské republiky

Zdroj: Eurostat

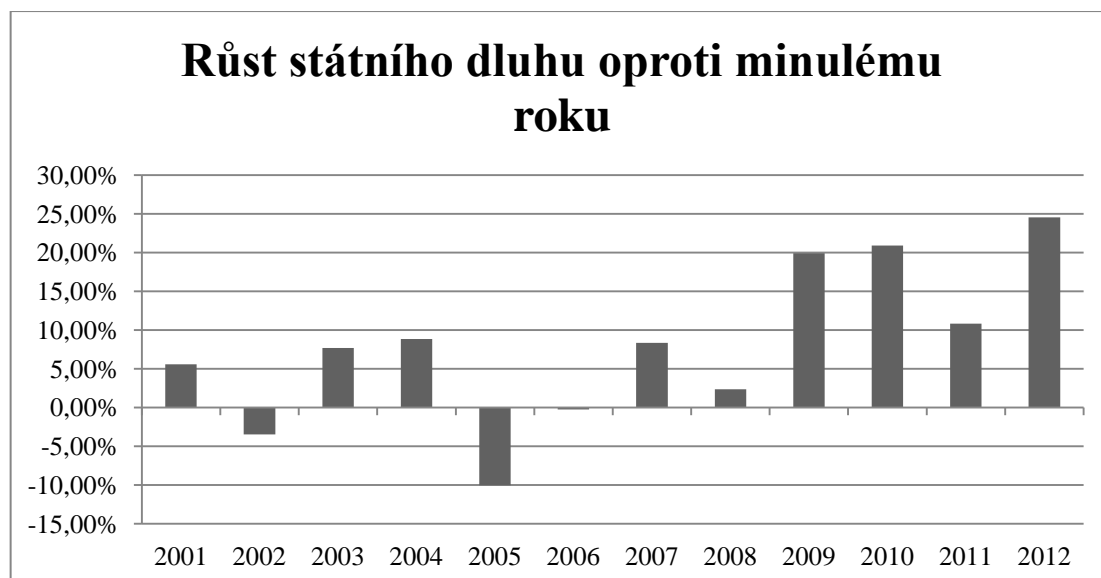
Vliv na tento ukazatel má samozřejmě také celkový dluh. Na začátku tisíciletí se velikost dluhu rovná 15 681,7 mil. EUR, v roce 2001 se dluh zvyšuje na 16 554 mil. EUR. V roce 2002 se tento dluh snižuje o 574,8 mil. EUR, což se také projeví na hlavním ukazateli – celkovém deficitu na HDP.

V letech 2003 a 2004 narostla nominální hodnota dluhu, jelikož však zároveň rostlo HDP, jehož růst byl rychlejší, než růst nominální hodnoty dluhy, procentuální podíl zadlužení na HDP se snížil. Posléze této tendenci napomáhají i roky 2005 a 2006, kdy už ovšem klesá i celkový dluh. V roce 2005 je pokles znatelnější – o 1 885,3 mil. EUR. V roce 2006 je oproti tomu spíše symbolický (41,9 mil. EUR).

Rok 2007 znamená opět zvýšení dluhu o 1 399 mil. EUR, nedostal se tedy ještě na hranici, na které dluh byl v roce 2004 – tedy před začátkem jeho snižování. Zvyšování HDP ho také uchránilo, takže v podílu dluhu a HDP vykazuje ještě stále klesající tendenci. Rok 2008 přináší o něco menší nárůst dluhu a na výši podílu se opět opakuje trend z roku 2007.

Zlom nastal v roce 2009, tento rok začíná celkový dluh poměrně stoupat. Společně s působením snížení HDP se to v podílu dluhu a HDP projeví negativně a hodnota podílu opět se začíná zvedat. Tuto tendenci neztrácí ani v období dalších let.

Graf 10: Růst státního dluhu oproti minulému roku

Zdroj: Eurostat, vlastní výpočty

Hranice 60 %, kterou stanovila jak Evropská unie, tak i shora citovaný zákon, nebyla překročena. V rámci limitů výše uvedeného zákona by se však Slovenská republika

v roce 2012 měla nacházet za první hranicí. Hodnota dosáhla 52,4 %, proto měla následovat písemnost s odůvodněním výšky dluhu a návrhem na opatření vedoucí k jeho zmírnění, které Ministerstvo financí Slovenské republiky mělo zaslat Národní radě Slovenské republiky.

4.2.4. PROGNÓZY V LETECH 2013 AŽ 2017

Využijeme-li prognózu 32. zasedání výboru pro makroekonomické prognózy a predikce Ministerstva financí Slovenské republiky, dají se získat hodnoty, kterých by mělo dosahovat HDP a celkový dluh Slovenské republiky v příštích letech.

Prognóza pro HDP je příznivá, predikuje mírnou stoupající tendenci. V roce 2013, kdy se HDP zvedne o 0,9 %, bude hodnota HDP 71 735,86 mil. EUR. V roce 2014 vzroste na 73 385, 79 mil. EUR, v roce 2015 na 75 587,36 mil. EUR. Rok 2016 by měl přinést již růst o 3,20 %, hodnota by se tedy měla pohybovat okolo 78 006,16 mil. EUR. A rok 2017 by měl znamenat růst na 80 658,37 mil. EUR.

Velikost dluhu by se měla celkově zvyšovat, avšak je zde tendence jednotlivé schodky v rámci let snižovat. V roce 2013 by měl být schodek 3 085,3 mil. EUR, což se rovná celkovému schodku 40 329,8 mil. EUR. Predikcí pro rok 2014 je schodek 2 757,3 mil. EUR, tudíž celkový schodek stoupne na 43 087,1 mil. EUR. A celkový dluh v roce 2015 se blíží dle prognózy hodnotě 45 623 mil. EUR.

Porovnáme-li tedy data vývoj strukturálního salda na HDP, Program stability Slovenské republiky na roky 2013 a 2016 předpokládá v těchto letech snižování strukturálního schodku na HDP. V roce 2013 má strukturální schodek na HDP činit -3,3 %, v roce 2014 -2,5 %, v roce 2015 -2,5 %, v roce 2016 -1,1 %, v roce 2017 -0,6 %. V roce 2018 by se Slovenská republika měla přiblížit normě dané Evropskou unií a její strukturální schodek na HDP by měl činit -0,5 %. (Program stability, Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2013)

V rámci druhého kritéria – 60 % celkového dluhu na HDP; vychází tyto hodnoty – v roce 2013 56,22 %, v roce 2014 58,71 % a v roce 2015 60,36 %. Zde je vidět jasná zvyšující se tendence, která je způsobena růstem dluhu a pomalým nárůstem HDP. V roce 2013 by Slovenská republika mohla přeskočit druhou hranici svého ústavního zákona č. 493/2011 Z. z., o rozpočtové zodpovědnosti, a dostat se tak do třetího stupně (nad 55 % a pod 57 %). Měla by tedy předložit návrhy opatření vedoucí ke snížení dlu-

hu, snížit platy členů vlády a dostat se k tříprocentnímu vázání výdajů a zmrazení výdajů na následující rok.

V roce 2014 se však dle predikce dostává ještě do dalšího stupně (nad 57 % a do 60 %), vláda by pak neměla Národní radě Slovenské republiky předložit schodkový rozpočet.

V roce 2015 se Slovenská republika již dostává za hranici s dluhem 60,36 %, jedná se o hranici stanovenou jak Evropskou unií, ta i zákonem č. 493/2011 Z. z. o rozpočtové zodpovědnosti. Vláda by tedy podle tohoto zákona měla požádat o vyslovení důvěry od Národní rady Slovenské republiky. V případě plnění Fiskálního kompaktu by měl být spuštěn mechanismus nápravy. Slovenská republika by měla obdržet od Evropské komise společné zásady.

4.3. POROVNÁNÍ VÝVOJE ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLIKY

4.3.1. POSTOJ K FISKÁLNÍMU KOMPAKTU

Česká republika pomalu překonává své počáteční negativní postavení k Fiskálnímu kompaktu. Pomalu zvažuje jeho podpis a přistoupení k fiskální zodpovědnosti tak, jak pravidla nastavila EU. Návrh finanční ústavy se v České republice zatím neprosadil. Naproti tomu Slovenská republika jako jedna ze zemí eurozóny drží k Fiskálnímu kompaktu postoj kladný. Podepsala jej a sama má svůj přístup k rozpočtové zodpovědnosti v podobě ústavního zákona. Má určený jasný postup, který by měla využít ještě před tím, než se dostane na úroveň 60 % podílu celkové dluhu HDP. Od roku 2017 by měla mít dle svého ústavního zákona mít tuto hranici ještě nižší a to 50 %.

4.3.2. PODÍL ROČNÍHO STRUKTURÁLNÍHO SCHODKU NA HDP

Strukturální schodek na HDP se od roku 2004 do roku 2007 lépe vyvíjel v České republice. Od roku 2004 do roku 2006 je zde rostoucí tendence, v roce 2007 však můžeme u České republiky vidět značné zlepšení. Naproti tomu si Slovenská republika držela kolísající tendenci. V roce 2008 strukturální schodek na HDP České republiky převyšuje ten Slovenské republiky a to o 1,1 procentního bodu. V roce 2009 je situace podobná, avšak výše rozdílu se rovná pouhých 0,1 procentního bodu. Rok 2010 znamenal velký propad pro Slovenskou republiku, saldo strukturálního rozpočtu na HDP České republi-

ky přesahuje o 3,2 procentního bodu. V dalších letech se tento rozdíl začíná snižovat (v roce 2011 o 1,8 procentního bodu a v roce 2012 o 2,9). Průměrně se hodnota u České republiky pohybuje na -2,82 % a Slovenská republika na -3,92 %. Nejlepší hodnoty dosahuje Česká republika v roce 2007, kdy velikost strukturálního schodku na HDP byla -1,5 %, nejvíce hodnota klesla v roce 2010 u Slovenské republiky na -7,2 %. Větší rozpětí mezi těmito hodnotami dosahuje Slovenská republika, jedná se o 4,9 procentního bodu.

Vývojová řada celkového schodku na HDP v letech 2001 až 2012 ukazuje, že v prvních dvou letech si lepší hodnoty drží Česká republika. V roce 2003 se poměr mění a Slovensko svou hodnotu snižuje celkového schodku na HDP, má tedy výsledek lepší o 3,9 procentního bodu. Následuje rok přístupu obou k Evropské unii (2004), obě se tedy nachází pod limitem stanovených -3 % – Česká republika s mírně vyšší hodnotou než Slovenská republika. V roce 2005 se již Česká republika dostala pod hranici -3 %. Od roku 2006 se role obrací. V roce 2007 obě země dosahují svého minima, v roce 2008 poměr opět stoupá, obě země se od sebe liší pouze o 0,1 procentního bodu. V rámci začátku hospodářské krize v roce 2009 se jejich hodnoty opět zvyšují. Průměr této hodnoty obou zemí se rovná -4,5 % u České republiky a -4,59 % u Slovenské republiky. Maximum České republiky dosáhlo hodnoty -0,7 % a u Slovenské republiky -1,8 %. Nejnižše dospěla Česká republika k bodu -6,7 % a Slovenská republika -8,2 %. Z těchto výsledků můžeme vyčíst, že pásmo, ve kterém se pohybuje Slovenská republika, je větší. Česká republika se svou hodnotou -0,7 % přiblížila více hodnotě požadované Fiskálním kompaktem.

Podíváme-li se na ukazatel rozdílu příjmů a výdajů v letech 2001 až 2012 v procentech, v roce 2001 a 2002 mělo větší procentní rozdíl Slovensko, v roce 2003 se pořadí obrací. V dalších dvou letech je procentně tato hranice v obou zemích téměř stejná. Od roku 2006 má procentně vyšší výdaje Slovensko, což se ještě stupňuje v důsledku krize. Průměrně byly výdaje vyšší než příjmy u České republiky o 10,09 % a u Slovenské republiky o 13,69 %. Nejmenším rozdílem je převýšení příjmů výdaji o 1,74 %, který dosáhla Česká republika v roce 2007. U Slovenské republiky je nejnižší hodnota 5,6 % a to v roce 2007. Rozpětí procent je vyšší u Slovenské republiky.

U HDP vidíme dynamičtější růst u Slovenské republiky, v letech 2001 až 2008 dosahovalo její HDP větší růst než HDP České republiky. Obě země jsou v tomto období v růstu. V roce 2009 se růst zastavil a HDP kleslo, u České republiky byl následek krizi

menší, je však vidět, že z krize se dostává poměrně hůře než Slovenská republika, jejíž HDP se v roce 2009 propadlo více než u České republiky. V roce 2010 oproti České republice její HDP dynamicky stoupá a tohoto směru se drží.

4.3.3. PODÍL STÁTNÍHO DLUHU K HDP

Státní dluh na HDP v období 2000 až 2012 České a Slovenské republiky se liší ve vývoji. V roce 2000 je rozdíl zjevný – Česká republika se drží pod dvaceti procenty, zatímco Slovenská republika mírně přesahuje padesát procent. Zatímco český dluh stoupá, slovenský se snižuje. Jejich vzájemný rozdíl se snižuje, v roce 2008 pak celkový dluh na HDP České republiky stoupl nad úroveň Slovenska. V letech 2009 až 2012 hodnota u obou zemí roste, mírněji však u České republiky. Průměr České republiky dosahuje 30,78 % a u Slovenské republiky 40,08 %. Minimální hodnota je 17,8 %, kterou dosahovala Česká republika v roce 2000. Maximální hodnotu můžeme najít u Slovenska v roce 2012 a to 52,4 %. Nyní dosahuje vyššího rozpětí mezi hodnotami Česká republika.

Při pohledu na nárůst státního dluhu vidíme, že u České republiky jsou stálé přírůstky dluhu. Dluh průměrně narůstá o 15,78 %, minimální přírůstek je 11,19 % a maximální 24,58 %. U Slovenské republiky se setkáváme se snahou v roce 2002 a 2005 dluh snižovat, průměrný růst se rovná 7,92 %, maximální zvýšení 24,52 %. Od roku 2001 do roku 2008 vidíme větší nárůst dluhu u České republiky, v tomto období dokonce dosahuje maximálního procentního zvýšení dluhu a to v roce 2003. Zatímco Slovenská republika v tomto období dosahuje svého maxima v roce 2004 – nárůst dluhu o 8,84 %. V roce 2009 se procentní růst dluhu u České republiky sice zvyšuje oproti roku 2008, nicméně dluh Slovenské republiky procentně narostl více. Tento trend si země drží i v roce 2010. V roce 2012 je růst dluhu takřka vyrovnaný – 11,55 % u České republiky a 10,79 % u Slovenské republiky. Na konci sledovaného období – v roce 2012 – vidíme vysoký nárůst u Slovenské republiky oproti roku 2011 (nejvyšší ve sledovaném období). Zatímco dluh České republiky v roce 2012 vůči roku 2011 vzrostl o 11,22 %.

4.3.4. POROVNÁNÍ PROGNÓZ

Podíváme-li se na prognózy strukturálního salda na HDP, u České republiky, má velikost této hodnoty klesající charakter. Předpokládá tedy stále se zvyšující strukturální schodek na HDP, což není v souladu s Fiskálním kompaktem. Naopak u Slovenské republiky má docházet ke snižování hodnoty strukturálního salda na HDP, tato hodnota by posléze v roce 2018 měla dosáhnout požadované hodnoty Fiskálního kompaktem. Hod-

nota České republiky by se průměrně měla zvyšovat o 17,54 %, u Slovenské republiky by se měla snižovat až o 30,72 %.

Z hlediska vývoje HDP Česká republika očekává v roce 2013 mírný pokles. V letech 2014 a 2015 mírný nárůst (o 2,2 % a 2,8 %). Zatímco Slovenská republika tento mírný pokles neočekává, v roce 2013 predikuje mírný růst o 0,9 % a v dalších letech by toto procento mělo stoupat, v roce 2015 dosáhnout 3 % a v roce 2017 nárůst až 3,4 %.

Při pohledu na vývoj státního dluhu se státní dluh České republiky nesnižuje, rozpočet pro rok 2014 slibuje vyšší schodek státního rozpočtu než v roce předchozím. U Slovenské republiky je předpokládán vývoj opačný – snižování státního dluhu. V roce 2014 se předpokládá státní dluh o 327 mil. EUR nižší než v roce 2013, v následujícím roce by se tato hranice měla posunout ještě o 220,4 mil. EUR.

5. ZÁVĚR

V této práci jsem se věnovala hodnocení přístupu České a Slovenské republiky k Fiskálnímu kompaktu. Česká republika symbolizuje zemi, která tento kompakt ještě nepřijala, není ani členem eurozóny. Naproti tomu stojí Slovenská republika, jež vstoupila do eurozóny v roce 2009 a Fiskální kompakt přijala. Obě země jsou si zároveň blízké kulturně, což způsobuje společná minulost, a také polohou. V rámci Fiskálního kompaktu jsou zkoumány dvě zásadní hodnoty, jsou jimi spodní limit strukturálního schodku ve výši 0,5 % hrubého domácího produktu v tržních cenách a hodnota celkového dluhu, která nesmí překročit 60 % HDP. Práce hodnotí tyto hodnoty v časovém vývoji po roce 2000 a jejich prognózy do budoucnosti.

Česká republika v minulých letech překračovala hranici spodního limitu strukturálního schodku na HDP, limit 60 % celkového dluhu na HDP však nepřekročila, i když tato hodnota stále narůstá.

Slovenská republika též v minulých letech nedosáhla na míru spodního limitu strukturálního schodu, její hodnoty se vždy pohybovaly pod přípustnou hranicí. Omezení 60 % dluhu na HDP také nebylo Slovenskou republikou dosaženo, avšak toto procento stále narůstá.

Prognózy jsou pro Českou republiku spíše pesimističtější – očekává se pokles hodnoty strukturálního salda na HDP, pomalejší růst HDP. Naproti tomu stojí Slovenská republika, která očekává zlepšení hodnoty strukturálního salda na HDP a dosažení přípustné hranice. Počítá též se zvýšením HDP a snižováním schodků státního rozpočtu.

I. SUMMARY

This work assessing the approach of Czech and Slovak republics regarding Fiscal compact. Czech republic symbolizes a country, which didn't accept this compact and didn't join the Eurozone. Slovak republic goes an opposite way – it joined Eurozone in 2009 and accepted Fiscal compact. Due to the shared history and spatial proximity, these countries have a very similar culture. In the framework of Fiscal compact we can find two important values – the lower limit of the structural balance can't exceed 0.5 % of GDP and share of total debt and GDP must be smaller than 60 %. This work assesses these values' evolution in time after the year 2000 and forecasts for the future.

Czech Republic was in previous years exceeding the structural balance limit of 0.5% of GDP, although it didn't exceed the limit of 60 % debt and GDP, despite the fact that the amount is growing.

Slovak Republic in previous years wasn't exceeding the limit of 0.5% of GDP, the values were always below the recommended boundary. The limit of 60 % debt and GDP wasn't exceeded either by the Slovak Republic, despite the growth of this percentage.

The forecast for the Czech Republic look rather pessimistic – it is expected that the structural balance compared to GDP will be decreasing, and the GDP will slow its growth. Prediction for the Slovak Republic is in opposite numbers, it is forecasted that the structural balance compared to GDP will be increasing, the GDP will grow and budget deficits will decrease.

Key words

- Economic integration
- European Union
- Economic and Monetary Union
- Fiscal Union

JEL code

- E5 Monetary Policy, Central Banking, and the Supply of Money and Credit
  - E52 Monetary Policy

- E6 Macroeconomic Policy, Macroeconomic Aspects of Public Finance, and General Outlook
  - E62 Fiscal Policy
- F1 Trade
  - F15 Economic Integration
- H6 National budget, Deficit, and Debit
  - H62 Deficit, Surplus
  - H68 Forecast of Budgets, Deficits, and Debt

II. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literатурní zdroje

1. FIALA, P. (2003). *Evropská unie* (1st ed.). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
2. FIALA, P., & PITROVÁ, M. (2009). *Evropská unie* (2nd ed.). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
3. PEKOVÁ, J. (1999). *Veřejné finance: úvod do problematiky* (1st ed.). Praha: CODEX Bohemia.
4. BALDWIN, R. E., & WYPLOSZ, Ch. (2013). *Ekonomie evropské integrace* (4th ed.). Praha: Grada.
5. PAVELKA, T. (2007). *Makroekonomie: základní kurz* (2nd ed.). Praha: Melantrium.

Internetové publikace

6. LUCEMBURK: ÚŘAD PRO ÚŘEDNÍ TISKY EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (2010). *Úřední věstník Evropské unie. C 83, Informace a oznámení* [Online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:CS:PDF>
7. LUCEMBURK: ÚŘAD PRO ÚŘEDNÍ TISKY EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (2011). *Úřední věstník Evropské unie. C 212/5, Informace a oznámení* [Online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:212:0005:0008:CS:PDF>
8. ČESKÁ SPOŘITELNA (2013). *Měsíčník EU aktualit, č. 114* [Online]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Mesicnik_EU_aktualit/Mesicnik_EU_aktualit/Prilohy/mesicnik_2013_03.pdf

Internetové zdroje

9. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY (2013). *Fiskální výhled České republiky – listopad 2013* [Online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/prognozy/fiskalni-vyhled/2013/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2013-15290>
10. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2011). *Obnova hospodářství po světové válce a s tím související potřeba zrušení existujících bariér obchodu i rozšíření*

- trhů* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_01.html
11. BUSINESSINFO. (2003). *Měnová politika Evropské unie* [Online]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/menova-politika-evropske-unie-5135.html>
  12. EUROSKOP (2008). *Počátky jednotné měny* [Online]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/319/sekce/pocatky-jednotne-meny/>
  13. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA (2013). *Hospodářská a měnová unie* [Online]. Dostupné z: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.cs.html>
  14. WIKIPEDIA (2013). *European Currency Unit* [Online]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/European_Currency_Unit
  15. EUROSKOP (2013) *Smlouva o Evropské unii* [Online]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf
  16. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2011) *Tři etapy přechodu k jednotné měně* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_03.html
  17. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2001). *Kritéria konvergence* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html
  18. EUROPA (2011). *Cesta ke společné měně: stručná historie HMU* [Online]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/economic_and_monetary_affairs/introducing_euro_practical_aspects/125007_cs.htm
  19. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2011). *Hospodářská a měnová politika v EU* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/
  20. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2007). *Euro* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/euro/
  21. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA (2011). *Zavedenie eura* [Online]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/euro/zavedenie-eura>
  22. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2011). *Strategie Evropa 2020* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_10.html
  23. EUROPA (2010). *Zásada subsidiarity* [Online]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0017_cs.htm

24. ČERVENKOVÁ, B. EUROSKOP (2013). *Stručný průvodce evropským semestrem* [Online]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9047/22353/clanek/strucny-pruvodce-evropskym-semestrem/>
25. DĚDEK, O. ZAVEDENÍ EURA V ČR (2014). *Evropský semestr* [Online]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/evropsky-semestr>
26. RADA EVROPSKÉ UNIE (2013). *Co znamená evropský semestr?* [Online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/special-reports/european-semester?lang=cs>
27. EVROPA 2020 (2014). *Dosáhnout požadovaného výsledku – evropský semestr* [Online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_cs.htm
28. EVROPSKÁ KOMISE (2012). *Doporučení rady: k národnímu programu reform České republiky na rok 2012* [Online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2012_czech_cs.pdf
29. EVROPSKÁ KOMISE (2013). *Doporučení rady: k národnímu programu reform České republiky na rok 2013* [Online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2013_czech_cs.pdf
30. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2011). *Pakt stability a růstu* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_07.html
31. EUROPSKA UNIA (2013). *Pakt Euro plus* [Online]. Dostupné z: <http://www.europskaunia.sk/pakt-euro-plus>
32. EUROZONE PORTAL (2012). *Fiscal compact enters into force* [Online]. Dostupné z: <http://eurozone.europa.eu/newsroom/news/2012/12/fiscal-compact-enters-into-force/>
33. BUSINESSINFO (2013). *Fiskální pakt: smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii* [Online]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/fiskalni-pakt-smlouva-o-stabilite-koordinaci-a-sprave-v-hospodarske-a-menove-unii-31268.html>
34. AKTUÁLNĚ (2012). *Fiskální pakt: druhá rychlost Evropy* [Online]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/grafika/2012/03/12/fiskalni-pakt-druha-rychlost-evropy/#2>

35. EVROPSKÁ RADA (2012). *Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii* [Online]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/media/950129/st00tscg26.cs12.pdf>
36. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY (2012). *Česká vláda posoudí finální znění evropské fiskální smlouvy* [Online]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-vlada-posoudi-finalni-zneni-evropske-fiskalni-smlouvy-92367/>
37. EUROSKOP (2012). *Institucionální záležitosti v lednu 2012* [Online]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8443/20285/clanek/institucionalni-zalezitosti-v-lednu-2012/>
38. EUROACTIV (2012). *Fiskální pakt: Cameron odrážel kritiku, Nečas navíc ještě údiv* [Online]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8443/20285/clanek/institucionalni-zalezitosti-v-lednu-2012/>
39. EUROACTIV (2013). *TOP 09 žádá připojení k fiskální dohodě EU, proč právě teď?* [Online]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/top-09-zada-pripojeni-cr-k-fiskalni-dohode-eu-proc-prave-ted-010570>
40. POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY (2013). *Sněmovní tisk 821* [Online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=821>
41. EUROACTIV (2014). *Přistoupení k fiskálnímu paktu je správné, jeho obsah ale problémy nevyřeší* [Online]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/analyza/pristoupeni-k-fiskalnimu-paktu-je-spravne-jeho-obsah-ale-problemy-nevyresi-011600>
42. EUROACTIV (2014). *Přistoupení Sobotka chce o fiskálním paktu jednat i s tripartitou, odbory přistoupení podporují* [Online]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/sobotka-chce-o-fiskalnim-paktu-jednat-i-s-tripartitou-odbory-pristoupeni-podporuji-011598>
43. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA (2014). *Aktuální prognóza ČNB* [Online]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/#HDP
44. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY (2013). *Zákon č. 475/2013 Sb., Zákon o státním rozpočtu na rok 2014* [Online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislative/legislativni-dokumenty/2013/zakon-c-4752013-sb-16365>

45. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY (2014). *Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008* [Online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpocet-od-r2008-16289>
46. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY (2012). *Zákon č. 504/2012 Sb., Zákon o státním rozpočtu na rok 2013* [Online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2012/zakon-c-5042012-sb-10700>
47. NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2011). *Zákon č. 493/2011 Sb., Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti* [Online]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2011-493/znenie-20120301>
48. MINISTERSTVO FINANCÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2014). *32. zasadnutie výboru pre makroekonomické prognózy* [Online]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9537>
49. MINISTERSTVO FINANCÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2013). *Rozpočet verejnej správy na roky 2013 až 2015* [Online]. Dostupné z: <http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=8842>
50. MINISTERSTVO FINANCÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2013). *Program stability* [Online]. Dostupné z: <http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=120>

III. SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Roční strukturální schodek na HDP České republiky	26
Graf 2: Hrubý domácí produkt ČR v tržních cenách	27
Graf 3: Rozdíl příjmů a výdajů	28
Graf 4: Podíl celkového dluhu na HDP České republiky	29
Graf 5: Růst státního dluhu oproti minulému roku	29
Graf 6: Roční strukturální schodek na HDP Slovenské republiky.....	34
Graf 7: Hrubý domácí produkt SR v tržních cenách.....	35
Graf 8: Rozdíl příjmů a výdajů	35
Graf 9: Podíl celkového dluhu na HDP Slovenské republiky.....	36
Graf 10: Růst státního dluhu oproti minulému roku	37